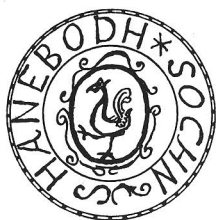

Hanebo-Jul

1994

Utgiven av Hanebo Hembygdsförening

Hanebo: Jul

Årgång 46

*Omslagsbilden:
Lilltjära skola
Foto: Bertil Arting*

HANEBO HEMBYGDSFÖRENING

Ordförande: Ylva Holmgren, Acktjära 6303, 821 00 Bollnäs

Kassör: Rickard Persson, Böle 6190, 821 00 Bollnäs

I redaktionen:

Irma Westling, Västansjö 4917, 823 91 Kilafors. Tel 0278-571 46

Kerstin Bergman. Tel 0278-502 88

Sven-Olle Olsson. Tel 0278-570 24

Medlemsavgift: 30 kr/år

Postgiro: 28 19 91-0

Hanebo = Jul

1994

Vad längtar du efter i jul?

Tomten, förstås, svarar väl barnen. De upplever en spännande tid, sedan mamma tog fram adventsstaken och tände det första ljuset. Mitt i advent kommer så Lucia, då små flickor sätter elljuskronan på sina lockar och småpojkar kämpar med den besvärliga struten på huvudet. Men så är det äntligen dags att börja räkna ”dan före dan, före dan . . . före doppardan”. Nog är det väl tomten som hägrar för de små, när julen närmar sig.

Vad längtar mamma efter mitt i julbak och julstök? Nog är det väl att få samla hela familjen där hemma till helgen. Mormor och farmor är kära gäster och studerande barn skall hem till helgen. Vid julen får ingen sitta ensam. Julen är ju familjens och gemenskapens helg.

Mitt i juljaktet på arbetsplatsen längtar pappa efter några lugna helgdagar med vila och stillhet. Tänk, att utan jakt ha tid att äta den goda julmaten tillsammans, att ha tid med familjen, kanske rent av unna sig att pröva den minstes lockande julklappar, sedan man klarat av den obligatoriska jultomterollen med päls och totemask.

Känner du igen dig? Men är det verkligen bara julklapparna, både de man ger och de man

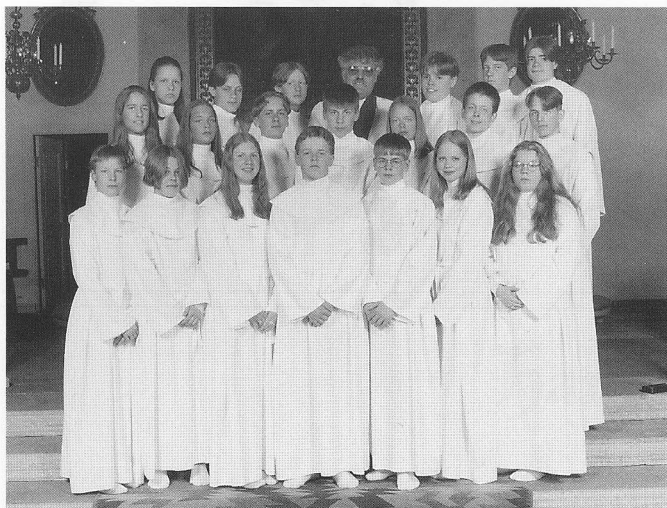
får, eller familjegemenskapen kring julbord och julgran eller vilan från arbete och bekymmer som är det vi alla drömmer om inför julen? Har du inte glömt julens *huvudperson*? Han som vill göra vårt julfirande till något mer än en familjefest, *Jesus*, vars födelses fest vi firar vid julen. Han vill göra din fest till en *högtid*.

Kan du tänka dig att fira jul utan att ta barnen med till julbönen i kyrkan på julafton? Barnen får samlas kring kyrkans fina julkrubba, se de välbekanta träfigurerna, barnet i krubban, Maria och Josef, tillbedjande herdar, djuren i stallet. Tänk, att få sjunga de underbara julsångerna, lyssna till julevangeliets ord och be för en välsignad högtid i alla hem i församlingen.

Kanske vi i år känner ännu större tacksamhet över att få fira jul med våra kära. Våra tankar går till de tusenden sörjande människor som drabbats av Estonia-katastrofen. Då är det inte så svårt att förstå, att vi alla behöver Jeseus, som vill ge oss ljus i mörkret, hopp om en framtid bortom döden och julens glädje, som berättar för oss alla: ”Så älskade Gud världen att han gav den sin ende son. för att de som tror på honom inte skall gå under utan ha evigt liv”.

Lars-Olov Almgren

Konfirmander 1994

Hanebo 1994

Segersta 1994

Konfirmandjubiléer 1994

Segersta 1934

Segersta 1944

Segersta 1954

Segersta 1969

Konfirmandjubiléum

1934 års konfirmander i Hanebo, såväl komminister Hjalmar Bladins grupp som kyrkoherde Ernst Ponténs, har varit på gemensam träff. Denna inleddes i Hanebo kyrka där komminister Marianne Eriksson svarade för altartjänst och nattvardsgång.

Nedre raden från vänster: (dåvarande namn) Elsa Håkansson, Doris Modig, Märtha Pihl, Gunda Hedberg, Annie Jonsson, Elise Hedberg, Gretha Hammarlund. Andra raden: Alice Björk, Walo Åström, Bertha Wahlberg, Svea Modig, Johan Hedberg. Bakre raden: Karl Jonsson, Manfred Larsson, Jonas Bodin, Erik Svedberg, Gunnar Hjort, Birgit Edling och Olle Larsson.

Foto: Göte Edlund. Text: Siwert Månsson.

Landgång, kaffe med tårta serverades i ny-gamla Daniel-Ols och där gavs även tillfälle att delge såväl nya som sextioåriga minnen.

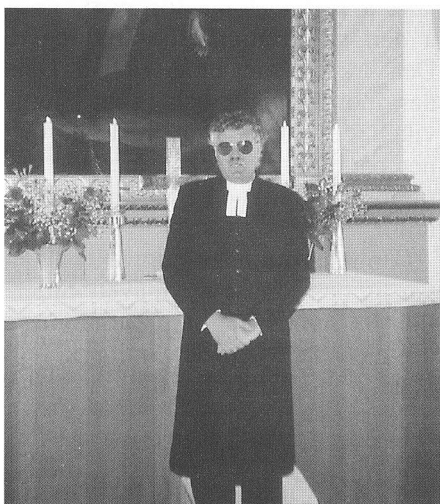
Till nämnda gård hälsades jubilarerna välkomna av kyrkvårdarna Gunni Nordén och Lasse Larsson samt av jubilarerna Jonas Bodin.

Främst: Kerstin Larsson, Britta Hansson, Anna Leimer, Ruth Wiklund, Ragnhild Eriksson.

Andra raden: Anna Brobäck, Inez Larsson, Helga Westlén, Irma Westlén, Agnes Norgren, Britta Öhlund, Irma Hedberg, Svea Larsson.

Bakre raden: Bengt Wikström, Evald Fohlin, Gunnar Ståhlberg, Siwert Månsson, Harry Eriksson och Tore Bjurqvist.

Efter tre år som kyrkoherde i Hanebo församling har Nils Olov Sindmark, av personliga skäl, flyttat tillbaka till Västerås.

Den 21 augusti 1994 höll han sin avskedspredikan i Hanebo kyrka, där även kyrkokören medverkade.

Kyrkan var fullsatt, man hade samlats nära nog mangrant för att visa sin uppskattning.

Avskedspredikan utgick från en av de angivna texterna, men innehöll även både saknad och vemod att lämna en tjänst och en bygd där han trivts så bra.

Efter gudstjänstens slut överlämnades gåvor och blommor som tack från de båda församlingarna.

Därefter inbjöd kyrkorådet till allmänt kyrkkaffe i Församlingshemmet, som var fullsatt, och där många församlingsbor och medarbetare avtackade sin populära kyrkoherde. En person som trots sin centrala ställning inom orten vågade vara sig själv. En personlighet, som gav åt alla han mötte, och han gav med fulla händer av sin förmåga att lyssna, sitt innerliga deltagande i livets alla skiften, och hjärtats varma kärlek till församlingen och bygden.

Med den förtrogenhet han under sin tjänstetid skaffat sig med bygdens människor gjorde att tomrummet efter hans

1 nov 1994 tillträdde Bo Berg tjänsten som kyrkoherde i Hanebo församling Han kommer närmst från Bollnäs där han innehaft en komministertjänst.

avflyttning blev stort i Hanebo och Segersta församlingar, men vi önskar honom och hans familj lycka till under kommande tider.

Gunni Nordén

Vallstugubäcken

Ett romantiskt namn på en liten by strax söder om Bofarasjön efter vägen mot Tönsen. Varstubäcken står det på kartorna, Vargstugubäcken är ett äldre namn jag hört. Hur namnet uppkommit, om det funnits en vallstuga på trakten eller om det förekommit varg i området, låter jag vara osagt. Säkert är i alla fall, att det rinner en bäck genom byn. Två bergsflöden, ett från Jönberg och ett från Brännberg rinner samman i Varstubäcken och slingrar sig sedan genom skogen ner mot Bofarasjön. Bäckens rinner ut i Flugån vid Näset strax före åns utlopp i sjön.

Byborna

Vatten, även i detta lilla format, är alltid en livsnerv. I den här bäcken har det tvättats kläder, fiskats, kylts mjölk och badats (burr!). Små industrier har funnits i anslutning till bäcken, t ex en spiksmedja, en såg, en cementrörsfabrik och ett kraftverk nere i Sandsveden. I varje gård i byn har det självfallet även funnits några kor och getter.

Omkring 1910 bodde det minst tjugo personer i byn. Tre av gårdarna finns fortfarande kvar, men Säfs-Lasses stuga är nerbränd och ett tvåvåningshus, Bergs, revs och flyttades, då det på 30-talet såldes till Karl Hedlund, Knisselbo. I början på 1900-talet bodde den då snart 80-åriga f d soldaten Erik Berg och hans fosterson Sven Anton Svensson fortfarande där.

I Olssons, eller Brusens, som det av gammalt också kallades (Lars-Gunnar Hedberg bor där idag), fanns en familj på fem personer. Kanske bodde Anna-Brita Lind och hennes två döttrar också där, men det är jag osäker på. I Nils-Pers bodde Jonas Jonsson med fru och son och i Norins rymdes tio personer.

Trettio år senare, efter det att mina föräldrar flyttat till Nils-Pers och jag blivit född, var invånarantalet i byn fortfarande omkring tjugo.

Industri och hantverk

Under senare delen av 1800-talet fanns en spiksmedja i Varstubäcken. Den startades av en hitflyttad dalmas, Olof Bruse (se Hanebo Jul 1962). Till sin hjälp hade han foster-sonen Olof Lind, allmänt kallad Brus-Olle. Om denne Brus-Olle berättas det, att han försökte sig på att flyga. Med egenhändigt tillverkade vingar klättrade han upp på ladugårdstaket för att påbörja sin flygtur. Han lär ha utropat en varning, som blivit något av ett talesätt: "Passa dej Anders, för nu bär det iväg!" Flygturen slutade i gödselstacken.

Verksamheten vid sågen som låg nedströms Varstubäcken ligger också långt tillbaka i tiden, förmodligen även den på 1800-talet, men den gedigna stensättningen finns kvar.

Industri av "modernare" slag startade Nils Säll från Fly på 30-talet. Han tillverkade cementrör och cementtegel i en liten fabrik inrymd under ladugården i Olssons. Hans bror Edvin drog igång en cirkelsåg på sågbacken, den öppna platsen mellan Norins och Nils-Pers. Där sågades virke åt bönderna och skidämnen åt snickaren Per Östblom i Hallen.

Edvin drev till en början sågen med en gammal Buick-motor. Senare bytte han ut den mot "Tidaholmsmotorer", bussmotorer som han delvis byggde om. Han utvann nu mera energi så det räckte till både matarbord och spånfläkt. På 40-talet flyttade Edvin sin såg till Nybodarna.

Till hantverket får jag väl också räkna Säfsens tillverkning av kråkriskvastar. Han hade en "bas-ugn" uppe i skogen där han svedde riset till de här kvastarna. Dom sålde han sedan "nere på bygda" eller bytte åt sig matvaror för.

Norins

Som soldat nr 29 vid Kongl. Helsinges Regemente lät Lars Norin

d ä bygga sig ett torp i Varstubäcken. Han gifte sig 1884 med en Maria Elisabeth Lindström och dom fick i rask följd många barn.

När Norin fick avsked som soldat lärde han sig först till skräddare. Senare sysslade han även med skomakeri. När hans hustru dog, har det berättats mig, slutade han med sina hantverk och satt mest vid fönstret med handflatorna mot varandra och räknade timmerlassen som passerade.

Timmerkörning

Varje vinter kördes det ner mängder med virke ur bergen runt Varstubäcken. Virket kördes ner på Bofarasjön, där det lastades av på isen. När våren kom och isen smälte, flötades virket efter Kilån ner till Bruket och ut i Bergviken. Därifrån drogs det med båtar över sjön till Bergvik och Marma.

Timmerkörarna var under veckorna innehoende i husen i byn. I någon fäbodstuga i Lötbodarna bodde också timmerkörare. I början av 30-talet avverkades massor av skog, bl a den s k Hammarsbo-drivningen. Det virket kördes ut åt två håll. Dels ner mot Lilltjära och ut på Bergviken, dels genom Varstubäcken och ner på Bofarasjön. Det året låg det timmer i sjön ända fram till Brännholm.

Timmerkörningen gjorde att det var liv och rörelse i byn även vintertid. Jag minns från min barndom på 40-talet att vi hade timmerkörare boende hos oss. En del av huset användes inte vintertid, så där fick karlarna bo. Den "häst-karl" jag minns bäst från den här tiden är Erik Skoglund från Sibö. Om han verkligen hade någon häst som hette "Krusa" ska jag låta vara osagt. Pappa skämtade i alla fall med honom och kallade honom för "Kusken på Krusa". För mej är och förblir han det, kommunalrådstiteln till trots.

Fotot föreställer Middagsberget. Pojken på bilden är Erik Skogby. Fotot taget av Paul Skogby, troligen 1942

Kolmilorna

En annan verksamhet som försiggick i skogarna vintertid var kolningen. På vårarna, så fort det gick för snön, höggs kolved. Det var ingen attraktiv huggning men den skulle dock utföras. På hösten restes milorna för att sedan kolas på vintern.

En gång fick jag följa med pappa och övernatta i hans kolarkoja. Den låg ungefär där Hammarsbovägen tar av från Tönsvägen idag. Vi steg upp mitt i natten för att åka och se till milorna. Han skjutsade mej på sparken mellan dem. Milorna måste passas alla tider på dygnet, så att dom inte slog eld. Detta var ett äventyr, och dessutom hade mamma lagt ner plättar och jordgubbssylt i matsäcken, minns jag.

Mestadels kördes kolet från milorna med häst ner till kolbryggan invid järnvägen i Kilafors. Där tippades det i järnvägsvagnar. Ett år i början av 40-talet gjordes det en lastbrygga i grusgropen vid Varstubäcken. Kolet forslades dit och tippades i lastbilflak för vidare transport till Sandvikens Jernverk.

Somrarna

När vitsipporna blommade bakom vedboden, gökens ko-ko hördes i skogen och grodyngel låg som krus-

bärskrämm i diket, ja, då var det vår i Varstubäcken. Sommaren var i antågande. Den årstid då släktingar kom och hälsade på och när "stockholmarna" kom till Norins, fick jag en jämnårig lekkamrat.

Och så släppte vi ut korna. I Olssons bodde Viola och Manfred Hedberg. Viola hade både kor och getter, Hilda i Norins likaså. Varje sommar var det likadant. De första dagarna vid betessläppningen måste vi följa med korna till skogen. Ja, dom gick alltid på skogsbete. Hilda och Viola kom förbi vårt hus med sina kritter, och mamma anslöt sig med våra kossor. Tro nu inte att kvinnorna gick tomhänta till skogen. Nej då, i en korg på armen fanns "stick-sömen". Dom gick och stickade eller satt på en sten i skogen och stickade, oftast ullstrumpor till karlarna.

När det blev eftersommar och bärtider kom fruarna från Hallen cyklande. De brukar lämna cyklarna utanför vårt staket och fortsätta gående upp mot bärsken.

När höstmörkret föll, tände vi karbid- eller stormlyktan. Det dröjde ända till 1948 innan vi fick elektricitet i Varstubäcken. Jag minns att jag låg hemma och var sjuk, när en elektriker var hos oss och drog in "lyse", som vi sa. För lyse, ljus var

just vad det handlade om. När mamma sedan dessutom kunde laga maten på en elektrisk kokplatta sommartid, och inte behövde elda i spisen, då var det mycket "bekvämt".

Säfs-Lasse

Han var byns original. Hans mor hade kommit vandrande från Dalarna och någonstans efter vägen hade hon fött sonen. Enligt Säfsens egen utsago var han född i en skäktbod. När han bosatte sig i Varstubäcken, bodde han till en början i en koja, delvis nergrävd i marken. Hans fullständiga namn var Lars-Olov Larsson Engvall.

Under krigsåren 1914–1918 plockade han kott och grankåda och sålde. Erik-Jans Johan i Löten var uppköpare. Johan hade spiltor i stallen fyllda med kåda. Kådan lät han frakta till järnvägsstationen i Kilafors för vidare transport. Vet någon vad kådan användes till? Säfs-Lasse tjänade bra med pengar på sitt kott- och kådsamlade så han fick råd att med bybors hjälp bygga sin stuga.

"Dän 16 Februarie 1922 var här kaferep som jag kostar på. Då var här fröjd då sjöng dom i stäm-mor då var det 11 pojkar här förutom mig sjelf."

Så skriver Säfsen i sin anteckningsbok. Säfsens stuga var något av en

samlingspunkt för pojkar från Löten och Bofara. Den här kvällen var säkert en höjdpunkt för dem alla, men ibland kom det pojkar och gjorde diverse hyss och drev med Säfsen. Han i sin tur brukade bjuda på "Brygga -lätt", en rusdryck av något slag. Någon tålde den inte så bra, utan fick ledsagas hem.

Säfsen krusade inte för någon. Han tilltalade alla, handlare som präst, med Du. Själv ville han bli "duad" tillbaka. Tilltalade någon honom med Ni, blev han arg och fräste: "Tror du jag är lusig, va?!" Men lusig, det var ju just vad han var. När vi i granngårdarna hade haft besök av Säfsen synades sittplats och golv noga. Ibland hände det, att vi fann vad vi fruktade, nämligen väggloss.

Säfsen berättade med stor inlevelse hur han drabbats av ohyrn. En "ond" kvinna från en grannby hade en natt smugit sig fram till hans stuga och haft tre "lyser" med sig i en albylask. Dem hade hon knackat in i stugknuten just där han hade sin sängplats. Han hade själv hört knackningarna. Tro't den som vill!

Barnen i Norins brukade gå till Säfsen för att spela "femkort" och "mas" med honom. De lärde sig snart att låta honom vinna. Förlo-

rade han och dessutom var på dåligt humör, kunde det sjunga till i bordet och där satt morakniven och vibrerade.

Många var rädda för Säfsen och kanske med rätta. Själv minns jag inte jag någonsin var rädd för honom. Han tillhörde så att säga min vardag. Efter hans död, 1952, brändes han nerlusade stuga ner, men lärkrädet vid uteplatsen står fortfarande kvar.

Vad jag däremot med olust minns från min barndom är de gårdfarihandlare, nasare, som brukade komma ibland. Plötsligt kunde det stå en främmande karl i köket och bjuda ut sina varor, säkerhetsnålar, resårband m m. Någon kunde dessutom bli hotfull om han inte fick sälja något.

Lötboa

Till affären hade vi drygt tre kilometer. Här kunde vi köpa de matvaror vi behövde. Även andra saker såsom stövlar, spik, tyger, kokkärl m m inhandlades där. Ja, på Lötboa fanns det mesta. Här fick vi också hämta vår post och vår dagstidning.

Mjölken från våra tre kor togs till en början tillvara hemma på gården. Mamma separerade mjölken och kärnade smör. Smöret kunde vi lämna till Lötboa för försäljning. När

det blev aktuellt att skicka mjölken till mejeri, måste den fraktas i kruka över Skogmyra till Västergårdens mjölkpall. Eftersom vi inte hade någon häst fick det ske per cykel.

Töns-Tuffa

När vi omkring 1950 fick telefon i Varstubäcken krympte avståndet till omvärlden, men den moderna tidens definitiva genombrott stod "Töns-Tuffa" för. Olle Frank i Tönsen började 1950 köra skolbarn och mjölk fram till Löten i en stor personbil, en 8-sitsig Plymouth. När han ett år senare skaffade en buss (som något snille döpte still Töns-Tuffa), fanns det plats även för skolbarn och mjölkkrukor från Varstubäcken. Det är det jag menar med den moderna tidens genombrott, att nästan hem till dörren ha mjölkskjuts, skolbuss och även post och dagstidning

Min barndom i 40-talets Varstubäcken ligger nästan 50 år tillbaka i tiden. Numera finns endast en bofast familj i byn. Norins och Nils-Pers är fritidshus. Det växer skog på förut öppna platser, en del av åkrarna är igenväxta och Middagsberget syns inte längre från källargrinden.

Sonja Larsson

Vargjakt

Om vargjakt för länge sedan berättar Olle Olsson, Hans-Nils Olle i Granbo. Hans far Olov Persson i Lotgården hade i sin tur berättat hur det brukade gå till.

I en träskrinna med medar, placerade sig körkarl, en karl med hund satt i mitten och längst bak satt skytten.

Karlen med hunden hade till uppgift att nypa hunden då och då, så att den gav ifrån sig ylande läten, vilken lockade vargen till att försöka fånga hunden.

Vargen härjade svårt bland tamborskapsen på den tiden, varför viss avskjutning var nödvändig. Olle berättar vidare, att jakten bedrevs vintertid och i månsken. Hoppas

läsaren med hjälp av ovanstående skiss kan göra sig en föreställning om hur jakten gick till.

Irma Westling

Djupsjöns gammelskog

Glädje och förväntan fyller mig alltid när jag parkerar bilen i utkanten av Djupsjöns Gammelskog. Där vandrar jag i mjuk fjädrande mossor och klättrar över fallna träd som är i alla stadier av nedbrytning. Vid flera stammar faller jag på knä för att se om någon ullticka fått fäste på undersidan eller om den vackra rosentickan blivit större. På en stam i området har den sällsynta lapp-tickan hittats. Under mossiga upphöjningar på marken kan man ana stammar som är i sista stadiet av för-murknelse. När jag passerar myren känner jag på den sotiga stubben, fingrarna blir svarta ca etthundraåttio år efter branden, fantastisk!

Nu står jag vid min tall. Nej! Det är en fura, tall är ett alldeles för klen ord för henne. Furan är född när Gustav Vasa var barn, i början av 1500-talet. Den släta barken, som är kännetecknande för mycket gamla tallar, känns sam-metslen när jag kramar hennes sargade stam. Jag når inte runt henne, för hon är en bastant fura, omkretsen är två-tre meter. Såren i barken är minnen från de bränder som härjat i skogen.

I ögonhöjd ser jag på stammen två utväxter som liknar kvinno-bröst och lite längre ner ett avlångt håll. Mina tankar är kanske vul-

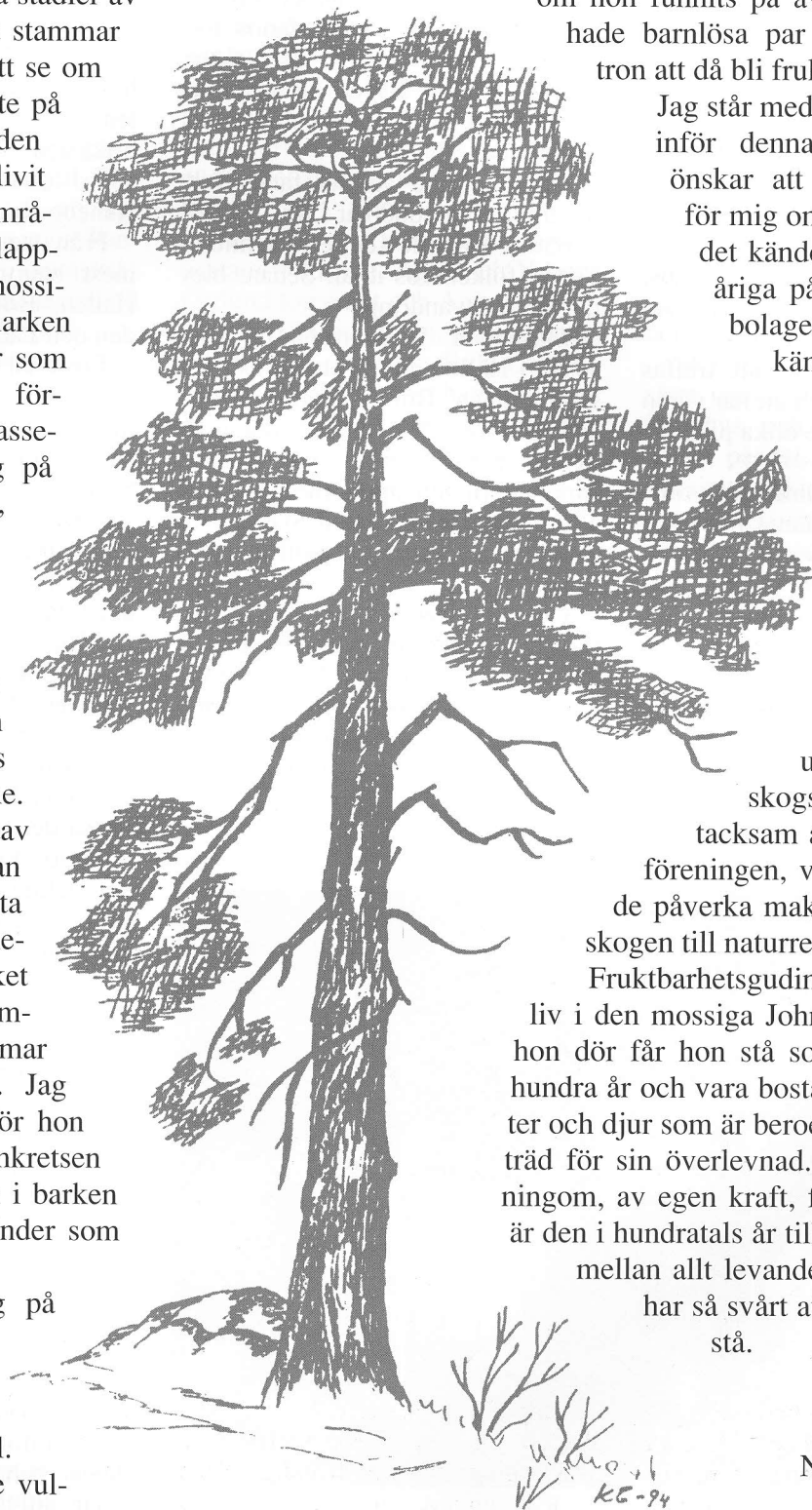
gära och kanske hädar jag, det är ju kyrkan som äger skogen. Jag kallar furan för "Fruktbarhetsgudinnan", helt övertygad om att om hon funnits på avgudadyrkans tid så hade barnlösa par offrat till henne, i tron att då bli fruktsamma.

Jag står med vördnad och andakt inför denna åldriga fura och önskar att hon kunde berätta för mig om sitt liv. Berätta hur det kändes när hennes jämn-åriga på trettio-talet föll för bolagets sägar, berätta om känslan när tre hand-fasta män bestämde att några hektar skog, just omkring henne, skulle sparas.

Nu har hon slutat att växa men står med en stolthet och resning som är få träd förunnat i det moderna skogsbruket. Jag är djupt tacksam att vi i naturskyddsföreningen, vid denna fura, kunde påverka makthavarna att avsätta skogen till naturreservat.

Fruktbarhetsgudinnan får nu leva sitt liv i den mossiga John Bauerskogen. När hon dör får hon stå som torraka i ett par hundra år och vara bostad åt allehanda växter och djur som är beroende av gamla, torra träd för sin överlevnad. När furan så småningom, av egen kraft, faller till marken så är den i hundratals år till nytta i det samspel mellan allt levande som vi människor har så svårt att acceptera och förstå.

Karin Engvall
Hanebo
Naturskyddsförening

Att gå i cirkel

Den 7 februari var vi ett 20-tal personer som samlats på Lövlundsskolan för att i cirkelform läsa Skogsstyrelsens bok Kulturmiljö i skogen.

Pelle Engman blev vår ledare. Vi kom överens om att ha denna bok som grund för detta gigantiska ämne. Vi var också överens om att skulle vi "lusa" denna bok racker sannolikt inte vår livslängd till.

Och vi skulle framför allt ta reda på vad vi kunde finna i vår egen kommun. Vi lyckades övertala vår ledare att få vara tillsammans, även om antalet deltagare mer än väl skulle räcka till två grupper.

Vi kom överens om att träffas varje måndag kväll och att när våren kommer, åka ut och se olika platser i full skala.

I denna artikel kommer jag i fortsättningen att bara nämna platserna vi besökt och i stort vad vi sett där. Annars skulle vi nog ta allt för stort utrymme i anspråk. Ni som eventuellt läser detta får åka och se själv. Det är ingen dum idé!

Nu var vi i gång! Vi läste i boken om hur olika boplatser blivit till. Gunnar Flink visade en film om finnarna i Sverige på 1600-talet. En annan kväll hade vi Göran Malm på

besök. Han berättade oerhört mycket, han kunde i stort sett allt. Kortfattat återgett, berättade han om hur järnhanteringen flyttade längre o längre norrut. Skogen användes som bränsle och kol. Kolmården var alldeles kalhuggen, så det fanns föryngringsytor även på den tiden. Bönderna blev ålagda att leverera, dom blev också flyttade och blev s k landbönder.

Göran påstod att det fanns folk här uppe redan 6000 år f Kr.

650 år f Kr blev det en s k finbulvinter, folket frös ihjäl. Senare blev det en ny invandring.

Masugnen i Kilafors byggdes 1725, i Hällbo ett år senare. Det var Biskopinnan Bröms från Ockelbo som den 28 juli 1723 fick rätten att driva järnhantering vid Kilån. Järnhanteringen upphörde 1897. På 1700- o 1800-talen stod Sverige för 40% av all världens järnframställning.

Gunnar visade filmen om Brännässågen, den som Sven-Olle gjorde år 1967. Sågramen till denna såg var tillverkad 1888 och kom från Sibö där Sundberg drev sågverksrörelse fram till att Skogens Kol köpte området.

Skogen Kol bildades 1877. Verk-

samheten var då milkolning. Det var åtta stora järnbruk som ägde detta bolag. Byggnationerna vid Sibö började 1907. Under andra världskriget var driften som störst där. Mer än 300 personer arbetade där under den tiden. Sen kriget var slut minskade driften undan för undan för att 1961 helt läggas ner av detta bolag. Driften har under senare år fortsatt av olika ägare fast i mindre omfattning. Hela området köptes 1961 av Hanebo Kommun.

Från stenåldern har hittats fynd mest stenyxor i bl a Kvarnböle, Hallen, Bofara, Norrbyn, Prästgården och Långbo.

En kväll diskuterade vi basvägar. Alla hade ju minnen av timmerkörning med häst. Det är av stort intresse att sträckningarna av dessa vägar bevaras. Personligen vet jag, att där jag själv kört timmer är vägarna i dag svåra att hitta.

Första utekvällen blev den 25 april då vi gjorde en promenad upp på Rumpberg. Där såg vi också rester efter odlad mark och t o m grunden efter ett hus. Vi såg också stubbvägen, som kom från Sörsocknen och gick ner till Skogens Kol. Där kolades mycket stubb. Vi såg också den vackra utsikten över hela Kilafors. Vi hade alla kaffe med, vilket gällde alla kvällar, det var så mysigt att fika tillsammans, särskilt ute i naturen.

Nästa kväll åkte vi till Eh, Sigurd Forsberg, som är född och uppväxt där, guidade oss. Där finns mycket att se. Det är gravar, skyddsvärn, rester efter boplatser. Nästa gång åkte vi till Gusbo, där finns en Trefaldighetskälla. Där träffades ungdomarna på Trefaldighetsnatten för att dricka av vattnet. Det fanns ju inte så mycket nöjen på den tiden, men detta var ju en fin sed. Sen kom vi till en stenmur mitt i skogen, antagligen byggd som ett värn eller en skans. Sen såg vi en eldplats där man "basat" kvastar och vispar. Det var framför allt kråkbärsris man gav denna behandling. Hur många har vetat, att så mycket intressant finns alldeles in på knutarna. Men nu vet

Detta kort är från besöket i Gusbo där bl a Trefaldighetskällan besöktes.
Foto: Sivert Månsson.

vi det. Hoppas flera kommer att få se detta!

Sommaren fortsatte med besök vid "Jättens Likkista" och "Gravdäl-derna" bägge ligger nerom Kölberg, om man åker upp vägen vid "Olle i Myras". "Löskabeget" och dess grottor. En kväll for vi till Mo, där gamla kyrkoruinen besågs, gravfältet vid Tyby och minnesstenen vid exercisfältet i Mohed.

En kväll gick färden till Finn-skogen. Sundsjön, Raman, Jansbo, vidare mot Fansen. Stannar vid vägen mot "Börs-bone" (Böle Fäbodar). Får där se en tjärgrop. Ciceroner denna kväll är Kjell Olsson och Inge Larsson båda mycket kunniga. Fortsatte sedan mot Fansen, förbi Locksjön, en fantastisk vacker skogssjö. Ner mot denna sjö har det också varit bebyggelse.

Vi åkte också till toppstugan vid Digerberget och gick Janpårsrundan. Vilken utsikt! Sen åkte vi till Knupbodarna där vi fikade vid Anita och Anders Sälls stuga. Vi såg att en stuga håller på att få nytt spåntak. Det är också mycket djur på vallen. Knupbodarna lever vidare alldeles som det ska vara. Veckan efter guidade Harald Olsson vid Hembygds-gården, där blev det bl a ostkaka och saftsås, och färden gick vidare upp till Hårgabeget.

Nästa träff var förlagd till Berg-viks Industrimuseum. Mycket intressant, med en duktig och trevlig guide som hette Cristina. Sen kom turen till Skogs hembygdsby, det visade sig vare en mycket välskött och intressant plats. Sune Söderblom guidade oss på ett förnämligt sätt.

Veckan därpå blev det Tönsen där Bosse Forsberg tog emot, där fanns också mycket att se. Rester efter järnhantering och likaså sågverk.

Vi var också till platsen där en gång Tönshammar låg. Och då är det nära till Hemstanäs, som blev nästa mål och en mycket intressant kväll.

Mårdnäs och Kungsholmen blev nästa utflyktsmål. Agne och Yvonne Östlund tog emot och Agne "flottar" oss till Kungsholmen, som numera tillhör icke obekante Erik Östlund. Den här kvällen är det hans föräldrar som guidar oss. Conny Lothström berättar engagerat om flottningen. När det var som mest gick ca 30 milj klampar igenom skiljestället här. Flottningen upphörde 1967. Då var det också många som blev utan arbete. Nu är det lastbilarna som tagit över. En vecka senare träffas vi i Röstbo där Åke Nilsson visar oss fångstgropar. Dessa fångstgropar är sannolikt kvar sen vattnet nästan låg

i denna nivå. Sen fortsatte vi till Risbo, en by som ligger inom Söderhamns kommun, alldeles vid gräsen. Där blev vi guidade av Erik Vinnlert och hans fru, som varit sommarboende där i mer än 30 år. I Risbo ser man tydligt ett exempel på när skogen har tagit över igen. Vi åker vägen över Örbodarna hem.

Den tjugonde och sista gången före hösten var vi bjudna till G A och Märta Vengelin på vackra Asp-hyddan nere vid Bergviken i Sibö. Där drack vi kaffe, hade trevligt och summerade intrycken från denna cirkel. Vi har träffats regelbundet varje måndagskväll i 27 veckor. Deltagarantalet har pendlat mellan 20 och 29 st. Det är verkligen bevis på att det varit intressanta träffar och att vi har mycket att se i vår egen hembygd.

Så intressant att vi beslutade fortsätta igen i oktober, då naturligtvis inomhus, och det blev ett enhälligt beslut på, att då läsa boken – Två Hälsingsocknar – som ger tips om många platser att göra utflykter till nästa sommar. Kvällen avslutades med tack och applåder till ledare och värdfolk.

Erik Skoglund

Lotgården omkring 1930

I mitten av bilden står husbonden Olov Persson f 1870 med hästen Tyra. Han var en riktig hästkarl och födde själv upp sina arbetshästar.

Stående från vänster dottern Brita f 1916, sonen Per f 1910 med en unghäst, dottern Karin f 1908 med Freja och sonen Olle f 1913 med Brun.

Kortet tillhör Olle Olsson, Hans-Nils i Granbo, född och uppvuxen i Lotgården.

Prosten Pontén besöker Böle

På femtiotalet åkte prosten Pontén runt i bygden och spelade in samtal med gamla. Tack vare bandspelaren var denna aktivitet möjlig, sedan några år. Grammofon- och trådspelare – som funnits tidigare – var mera anpassade för professionellt bruk. Sålunda var han i Böle i april 1955 och samtalade med Karin Johansson (Sköld-Kare), Lars Andersson, Elsa Englund och Anna Hansson. Här göres endast ett sammandrag av intervjun med Karin Johansson, dels därför att den är den längsta, men även därför att den är mest detaljrik. Prosten nyttjar stundtals den numera vanliga ”skjutjärnsmetoden”, men Sköld-Kare blir aldrig svarslös.

Hon var född i Acktjärä 1875, dotter till indelte korpralen vid Kungl Helsinges Regementes Lifcompagni nr 121 Jacob Norström-Flink. Hon hade sju syskon, tre systrar och fyra bröder. Det var givet att alla barnen måste ut i arbete mycket tidigt mest som lillpigor och lilldrängar. Karin blev lillpiga i Norrgårn i Acktjärä vid tio års ålder. Detta skedde förstås parallellt med skolgången. Man kan dock utgå ifrån att den mesta hjälpen behövdes sommartid, när det ändå inte var någon skola och det fanns mycket att göra på gårdarna i byn. Dessmellan – berättar Karin – fick hon vid behov hjälpa till hos dem som varit ”storfadder” och ”lillfadder” vid hennes dop. ”Se, jag var duktig redan då” säger Karin, och man anar glimten i ögat. Prosten frågar vem som döpte, och svaret kom blixtnabbt: ”Det minns jag inte – jag var ju så liten”. Det lär dock ha varit doktor J S Söderberg, som var kyrkoherde i Hanebo vid den tiden.

Karin berömmar flera av sina husbondefolk, men man kan ana att det ibland var både slitsamt och dåligt med maten. När prosten frågar om det blev någon kontant lön, så blir hon närmast förvånad – det hade man inte en tanke på. Hon berömmar också faderns rotebönder. Här kan man jämföra med Vilhelm Mobergs ”Rasken”, som troligen ger en mer vanlig bild av relationerna rotehållare/knektar.

Acktjäraskolan var ny när Karin skulle börja, och ”barnaläraren” Nils Westling undervisade där. Han var en mångkunnig och allmänt omtyckt person. Sköld-Kare sparar inte heller på berömmet av ”Westling-morbror”, som han brukade kallas av folket i bygden. När lilla Karin gått sina två år i

Acktjäraskolan, blev det att knalla den långa vägen till Kyrkbyn. Där gick hon tre år för magister Anders Vitalis Holmgren.

1890 gick hon och läste för komminister Oskar Strömbäck. Alla socknens flickor gick för honom i prostgårdens sal, och pojkarna var för sig själva i sockenstugan, under ledning av pastor Berner. Konfirmationen ägde rum den 3–4 maj.

- Stod ni i gången, frågar prosten.
- Ja, det tror jag det, svarar Karin.
- Och ni stod förstås i ordning – de duktigaste längst fram?
- Nejdå, vi stod hur som helst vi.

- Kunde ni något då?
- Nej, inte var det nå vidare inte.

Karin ursäktar sig lite med att hon var piga i Västerby samtidigt som hon gick och läste; Det blev att läsa läxor om nätterna. Hon menar att hon lärde sig mycket ur bibeln och katekesen, men det värsta var tabellen, säger hon. Prosten tar inte upp detta, men troligen menar Karin uppräknigen av bibelns böcker.

Sedan ville prosten Pontén gärna veta hur det var med måltiderna på gårdarna, och han får besked. – Vi åt fyra gånger – frukost, middag, aftonvard och kvällsmat, och så hade vi kaffe två gånger, svarar Karin.

- Och ni hade varsin sked och åt ur samma grötfat?
- Nej inte där jag var, men det fanns dom som gjorde det långt fram i tiden.

Sen följer en uppräkning av maträtter, som vi även idag känner igen som husmanskost: gröt, väl-ling, långmjölk, sill, potatis, pannkaka, korvkaka, m m.

Från 18 till 24 års ålder var Karin piga i Lars Anderssons i Böle, och det var därigenom hon kom att bli ”Sköld-Kare”. Hon gifte sig med grannen Sköld-Anders och blev Böle-bo för resten av livet.

Det var långa arbetsdagar som bondpiga, om sommaren steg man upp kl 3–4, och gick till sängs vid 8–9-tiden på kvällen.

– Jag minns ändå inte att vi var särskilt trötta, säger Karin. Som exempel på tungt arbete nämner hon att hon flera gånger var med om att två räfserskor skulle ”hänga med” efter 6–8 slätterkarlar.

På ett av de många ställen där Karin ”tjänade” fanns en mycket gammal gumma, ursprungligen från Stugubacken. Nu kallades hon Dansk-Anna och sades ha varit med i ”danska kriget”. Här låter prosten en aning frågande, men eftersom danskarna slogs mot tysken både 1850 och 1864, och Anna Dansk bör ha varit född ungefär år 1800 så är det fullt möjligt att Karin minns rätt. När gumman var över 90 år och slutet nalkades fick hon nattvarden av pastor P J H Berner. Hon läste då följande aftonbön som pastorn senare publicerade i en dagstidning:

*Med tolv Guds änglar går ja till sängs.
Två till hands och två till fots,
två till varje ledamot.
Två mig söver och två mig väcker,
två alla mina synder utsläcker.
Gud låte sitt ljus uti vårt hus
evinnerligen bo. Amen.*

Gick ni alltid i kyrkan, frågar prosten. Ja, så gott som alla gick varje söndag, och naturligtvis vid de stora helgerna. Min mor gick, trots att hon hade åtta barn, och det lär ha varit folk t ex från Tönsen som övernattade i Lotan, när det blev för långt att gå i ett sträck.

– Det var härligt att träffa släkt, vänner och bekanta och få sig en pratstund på kyrkbacken. Vid större högtider, böndagar och begravningar var alla mörkt klädda, men däremellan var det inte så noga. Vi hade svarta sidenhalsdukar på huvudet, finare damer hade bahytter och hattar.

Nu vill prosten veta något om fäbodlivet. Jodå, Sköld-Kare har varit ”bopiga” också. Hon var bland annat i ”Östatälls i Acktjära”, och berättar gärna om hur trivsamt det kunde vara på vallen. Tungt arbete kunde det också bli förstås, smörberedning, mjölkning, ystning och messmörskok. Prosten fick nu lära sig, att messmör kunde användas vid bak med gott resultat, och att smör och ost ibland levererades till prostgården. En del produkter såldes i Söderhamn. Karins mor hade också vandrat sträckan Acktjära – Söderhamn, bland annat för att avyttra garn som hon spunnit (hon kunde spinna när hon var nio år). Sköld-Kare kan däremot inte få utfrågaren att tro på att man gick till Söderhamn på tre timmar.

Eftersom Karin var nära nog jämnårig med missionären Olle Eriksson, och vistats så mycket i dennes hem ”Östatälls”, var det oundvikligt att komma in på hans liv och gärning. Redan i barnaåren var Olle strängt religös och övertygad om att han skulle bli missionär, säger Karin. ”Jag minns också när han och Westling-morbror höll samling i Acktjär-skolan innan han for till Afrika” berättar Karin. Det var härliga möten och mycket folk.

Artiklar om Olle Eriksson och hans liv har varit införda i Hanebo-Jul under 1950-, 60- och 70-talen.

Mycket mer finns att berätta om denna inspelning, och jag hoppas kunna återkomma till de andra tre Böle-bor som bandades vid detta tillfälle.

Vårt bestående minne, när vi lyssnat till detta band är dock – till sist – Sköld-Kares glittrande ungdomsflickskratt.

Gotthard Person

Östatells i Acktjära är det samma som nuvarande Björklunds.
Reds amn.

En skildring från Härnäs lilla torp i Knisselbo

Britta Carlsson född Ölund berättar här om den svåra tiden på 20- och 30-talet, när familjen drabbats svårt av sjukdom.

Vår farmor Maria född Ölund, flyttade tillsammans med sina föräldrar och system Matilda (mor till Viktor Lindblom) från Söderala till Knisselbo, och bosatte sig på Härnäs mellan Gällsån och Flugån.

Farmor var född 8 mars 1858 i Söderala. Hennes son, Karl Johan Bernhard född 4 maj 1882, vår pappa alltså, hans far hette Björkman och var från Hå. Farmor ville dock ej gifta sig med honom, utan fostrade sin son själv i fem år.

Hon träffade då en man som hette Per Erik Andersson från Orsa, de gifte sig 1887. De bodde kvar i den lilla stugan om rum och kök, där farmor växt upp och som senare även blev vårt barndomshem.

Pappa Bernhard gifte sig 1915 med Anna Katarina Olsson från Vändbacken, Gruvberget. Det föddes fem barn i familjen; fyra flickor och en gosse, vilken sorgligt nog avled endast sju månader gammal. Det var år 1926 hans namn var Olle Bernhard.

Av flickorna är Inga Maria äldst f 1915, sedan Agnes Matilda f 1917, Britta Katarina f 1920 och Anna Emilia f 1923.

Mamma var sjuk i flera år, och ett år efter vår lillebrors död, dog även hon endast 37 år gammal. Vi fyra systrar satt på en soffa i kammaren och såg henne somna in. Doktorn hade då varit hem och gett henne en smärtstillande spruta.

Jag hade då inte hunnit fylla sju år ännu.

Farmor som skulle sköta om oss,

var redan då gammal och orkade inte så mycket. 20- och 30-talet var ju fattigt och besvärligt för många, men särskilt svårt blev det för oss, när mor dog och även pappa var sjuk.

Jag minns att farmor hade åtta kronor i pension, som efterhand ökades till 20 kr i månaden.

Pappa arbetade vid vägbyggen och ibland med kolning, men var redan då märkt av sin tärande sjukdom.

En ljusglimt fanns ändå! Vår grannfamilj var ett fint stöd för oss, när mamma hade dött. Det var "Tryggs"! När tant Bricken kärnade smör fick vi alltid lite "flöte" på ett kaffefat, ett glas kärnmjolk när smöret var färdigt, vilket smakade himmelskt för oss. Ibland kom Bricken och Linnéa hem till oss med en kruka mjolk, "en skvätt mjolk som de sa", när grisen slaktades fick vi alltid en smakbit av den. Ofta hade

de "sticksömen" med sig och jag minns än i dag så hemtrevligt det kändes när de var hos oss – det är verkligen fina minnen.

Farmor Maria kom sedan till ett ålderdomshem i Söderala, dit hennes make tidigare hade flyttat, hon avled där 1936.

Det kom efter en tid en tant hem till oss, hon hette Maria Söderkvist, tant Maria brydde sig verkligen om oss.

Än idag pratar vi om henne med största högaktning.

Vi minns henne som rolig, snäll och mycket duktig, hon var otroligt rensam, höll fint i varje vrå. Vi saknade henne mycket när hon flyttade! Ingen kunde baka så gott bröd som hon! När hon rökte sin järnpipa med lock på och det brann i den öppna spiseln, satt vi runt om henne och lyssnade, när hon berättade sagor för oss, men även episoder från sin egen uppväxttid.

Härnässet 1918. Farmor Maria, Anna och Bernhard, dottern Inga och Axel, bror till Anna.

Knekt-stugan Löv's i Gusbo

Den sista ryggåsstugan i Hanebo

Knekt-stugans ursprung är oklar. Tidigare inneboende har haft namnet Johansson och årtal 1700, sedan kom knekten Löv, men denne lär ha bott på en annan plats i byn (kanske i närhet av "Löv's myra" som numera är så gott som igenvuxen.

Sista boende familj i stugan var Karin Larsson och hennes tre söner Johan 1890–1958, Anton 1896–1964 (han mönstrade på en

Eldstaden vid bas-ugnen.

Löv's ryggåsstuga på 1950-talet.

båt i Stugsund år 1923 f v b till USA och återvände i slutet av 1940-talet) och slutligen Victor 1908–.

Ovannämnda Karin Larsson var en idog kvinna och trots att hon var ensamstående med sina söner anlätade hon aldrig dåtidens socialhjälp. Vår, sommar och höst band hon vispar och sopkvastar av såväl björk-

som kråkbärsris och den sistnämnda metoden var mer komplicerad vid framställandet. Då erfordrades en s. k. "bas-ugn" och denna hade Karin förlagd på dåvarande Ol-Jons (nu Sälls) skifte ovanför Rotberg, några 100-tal meter från Löv's gård.

Text och foto: Siwert Månsson

Vår barndom var mycket fattig, men vi hade en otroligt snäll far, som i den mån han orkade, lekte med oss och försökte att lära oss artighet och hyfs. Han brukade förhöra oss på läxorna, vi gick i skolan i Västansjö då, och vi klarade skolgången bra trots att vi hade det så sorgligt hemma.

Vår syster Agnes dog endast 17 år gammal, det var den 4 april 1935. Tolv dagar därefter dog även pappa den 16 april efter att ha varit sängliggande i flera år och även vistats

på sanatoriet i Mohed. Han blev 52 år gammal.

Vi systrar skingrades åt olika håll under uppväxttiden. Inga tog plats som piga 14 år gammal, Anna kom till morfars i Sörombergen och jag själv arbetade på kommunhemmet, jag bodde även där när jag gick och läste i Hanebo.

Vi gifte oss och fick familjer, Inga är bosatt i Huddinge, Anna i Bollnäs och jag själv i Ängelholm.

På äldre dar så träffas vi en vecka varje år i Bollnäs hos Anna och vi

ringer varje vecka – vi är mycket måna om att hålla kontakten med varandra.

Tankarna vandrar varje dag runt om i hemtrakten, minns med vemod vårt hem så fattigt, men ändå så ljus och varmt.

Besöker varje år kyrkogården i Hanebo där våra föräldrar och syskon vilar

Verksamheter längs Herteån

under tidsperioden senare delen av 1800- och de första decennierna på 1900-talet, förutom Acktjära Ångsåg som drevs fram till 1951.

Alla vi nutida människor, som bor och verkar inom Haneboregionen, har väl någon gång sett eller haft kontakt med Herteån.

Ån, rinner från Herten, genom byarna Acktjära, Granbo, Kvarnböle, Norrfly och Kyrkbyn, för att slutligen mynna ut i Kyrkbyttjärn.

Vi kan ha bott vid ån, eller kanske badat i den om sommaren, vid någon av de små höljor, som utnyttjades som badställen. – Kanske metade vi upp några fina abborrar mellan näckrosbladen i någon krök av denna å. Våldigt många av oss har åtminstone korsat Herteån på någon av de broar, som leder över den.

Åns betydelse

I äldre tider hade den stor betydelse för många människors försörjning. Vintertid kördes stora mängder timmer från olika avverkningar i skogen, med hästar ner till Herteån, där det lades av i stora vältor på isen, varifrån det längre fram, efter islossningen, flottades efter ån. Vårfloden var till god hjälp, ner till sågverket i Acktjära, där timmret förädlades till sågade trävaror i olika klasser. Sågverket ägdes av AB Evald Larsson,

Karlslund undet namnet Acktjära Ångsåg AB från 1911, och gav arbetstillfällen åt cirka 30-talet anställda, ibland flera och ibland färre.

Sågen i Acktjära kallades i folkmun för "Skralfors". Sågen drevs dels av en stor 2-cyl ångmaskin samt av en vattenturbin. Vid sågning av grovtimmer och om hyvleriet samtidigt var igång fick man extra draghjälp av en stor elmotor, som kunde kopplas till eller ifrån allt efter behov.

Sågverket köptes upp av AB Ljusne-Voxna, som efter några år bedömde driften som olönsam, varför verksamheten upphörde.

Efter några års stillestånd eldhärjades sågen en augustinatt 1953, av oförklarlig anledning.

Kvarn och snickeri

Nedströms om Acktjärasågen, vid Norrgården bildade ån ett litet vattenfall. Där har funnits en kvarn som drevs med vattenhjul.

När kvarndriften upphört, inreddes och togs i bruk, ett snickeri, som också utnyttjade vattenkraften, det var bröderna Sven och Lars Olsson, vilka också benämndes Nôrmyrpöjkarne, som drev snickeriet.

Varjehanda saker tillverkades såsom fönster och dörrar, även takspån spåntades där. Även denna verksamhet upphörde, endast kvarnstenarna fanns kvar som tysta vittnen om vad som varit.

Granbosågen . . .

. . . belägen mellan Acktjära och Kvarnböle byar vid Mönänges, ägdes gemensamt av flera Granbobönder, som i samband med Laga skifte och utflyttningar av gårdar, voro skyldiga att avverka timmerskog för sågning till husbehovsvirke, för olika byggnationer och/eller reparationer.

Viss utlastning till järnväg förekom, vilket fick ske under nattetid när det inte gick några tåg, lastningen fick göras till vagn, som lämnats på tågspåret, efter som sidospår och lastkaj saknades.

Sågverket drevs med vatten från ån via två turbiner, en turbin drev sågramen och den andra turbinen drev kantverket. Detta sågverk drevs omkring sekelskiftet fram till 1905, då en brand ödelade även denna såg, varefter verksamheten upphörde.

Vadmalsstamp . . .

I Kvarnböle nedanför Lustses, numera Kvarnängs gård har legat en vadmalsstamp, även den drevs med ett vattenhjul. I många gårdar vävdes vadmalstyg på den tiden, ett slitstarkt och varmt tyg som även tålde väta ganska bra. Men för att tyget skulle få rätt kvalitet måste det stammas med vatten, vilket skedde i denna byggnad. Eftersom vadmal knappast används idag bör kanske tilläggas att tyget vävdes av ullgarn.

Mejeri

Ett stycke längre ned efter ån i Kvarnböle fanns ett mejeri, som byggdes omkring 1886 av C Bergvall bördig från Grangärde i Dalarna. Mejeriet hade en ångmaskin som kraftkälla, men hade ju ändå stor

Norrflyskäkten 1927.

Norrfly den 24/8 1927.

nytta av åns vatten för kylning och sköljning av disk m m.

Mellan åren 1890–1897 arbetade min farmor Brita Westling vid detta mejeri tills hon ingick äktenskap och i samband därmed slutade sin tjänst.

Mjölkkördes från byarna runt om i socknen av bönder, som turades om att köra med häst och trilla. Av mjölken tillverkades ost och mes-smör, men det såldes också grädde och skummjolk från mejeriet.

C Bergvall hade även svinuppfödning och fick på så vis även avsättning för vasslan, som ju är en restprodukt från osttillverkningen.

Kvarn och linberedningsverk har även funnits på nämnda plats.

I anslutning till linskäkten och stampen fanns också ett badhus, där dammet, från arbetet med linet, kunde avtvagas i laggade träbadkar i oval form.

Färgeri . . .

I Kyrkbyn har funnits ett färgeri som anlades år 1852 av färgfabrikör Per Lindborg från Löten. Även här behövdes vattenkraften från ån.

Garveri . . .

Ytterligare ett stycke längre ner efter ån fanns ett garveri, som ägdes av garverifabrikör J E Kallberg. Här hade man ångmaskindrift men hade naturligtvis stor nytta av åns vatten i produktionen.

Garveriets sista ägare var familjen Vallander, vars söner Axel och Algot var dom sista garvarna vid Hertängså. Före garveriet fanns en grävd kanal, vilken avledde vatten från ån och ned till prästgården, där man via ett vattenhjul drev en pump, som

skulle läns-pumpa en invallning, vilken byggts för att erövra mark från Kyrbytjärnen. Detta projekt misslyckades dock och fick förfalla.

Med hjälp av vattenkraften drevs dock tröskverket vid prästgården.

Detta var under kyrkoherde Söderbergs tid.

Hertängså . . .

Vid Norrfly byter Herteån namn till Hertängså, detta på grund av att åns vattenstånd uppe i Norrfly gjorde att en hel del åkermark försumpades och blev till sankmarksområden s k ängen. Härav namnändringen som på Hanebo-mål blev "Hartängså" och sankmarkerna blev "Hartängene".

Att ån hade så högt vattenstånd berodde på tillflöden från två tjärnar som är högre belägna än åns flöde. Högst belägen är Hanstjärn som ger vatten till Gummängestjärn, vilken i sin tur avger vatten till ån, som inte kunde hålla undan allt vatten med försumpning som följd.

På 1920-talet beslöts att en åsänkning måste göras för att råda bot på nämnda problem. Arbetet gick ut på att sänka åns botten med en meter. Tänk er, att för hand gräva sig ner en hel meter i å-botten, i hela dess bredd från utloppet vid Kyrkbytjärn och ända upp till Norrfly.

Det grävdes även från Gummängestjärn och ner till ån.

När man grävde sig fram, bakom Karlssons verkstad, fick man lov att stensätta båda sidorna av ån, detta för att undvika väldiga strandvallar som också skulle inneburit att Karlssons verkstad inte skulle ha fått plats.

Om man idag står på bron över ån vid sidan om Gunnar (Mixer) Karlssons verkstad och tittar ner i ån och betraktar att stensättningen, som gjordes 1928, ännu idag står helt oförändrad, då förstår man, att även då kunde man både gräva och hugga i sten. Männen bakom stensättningen var Johan Larsson fr Sälls i Sörfly och Bremyr Anton Andersson, Berge m fl

En del av de marker, som på detta sätt dränerades utgör idag en del av golfbanorna i Norrfly.

Jag vill framföra mitt tack till några av mina vänner, som hjälpt mig att göra denna beskrivning av Herteån möjlig. Lennart Hedberg, Sigvard Westling, Kilafors. Harald Olsson, Hårga. Lust Lars Kvarnäng,

Herteåns utgrävning 1928.

Kvarnböle samt Stina Larsson, Acktjärä.

Angående Acktjärä Ångsåg samt Färgeriet i Kyrkbyn finns tidigare artiklar införda i Hanebo Jul 1969 resp 1989 varför jag endast omnämner dessa helt flyktigt i denna min redogörelse för verksamheter utmed Herteån.

Ewert Westling

Fotona är tagna av Rickard Persson på 1920-talet. Bilderna är utlånade av Erik Persson, Norrfly.

Bildskatt – gåva till

Emil Olsson föddes i Jansbo på Bollnäs finnskog när seklet var ungt. Han tyckte mycket om att fotografera och när han gick sista året i skolan, köpte han sin första kamera. På examensdagen skulle han ta en bild av hela klassen, men han ville ju vara med själv också, så han ställde upp kamraterna framför kameran och tittade så allt såg bra ut. Så ställde han sig själv mitt i bilden och lät mamma sköta avtryckaren.

Emil har fortsatt att fotografera under hela sitt liv. Det har blivit åtskilliga glasplåtar och vanliga negativ. Han har aldrig haft fotograferandet som yrke, men nog är det åtskilliga Hanebo-bor som blivit förevigade av Emil.

Nu har Emil skänkt hela sin glasplåtsamling till hembygdsgeningsningen. Det fordras både kunskap och utrymme för att, på rätt sätt, ta hand om en sådan samling. Därför har hembygdsgeningsningen deponerat glasplåtarna på Länsmuseet i Gävle.

Museets fotografer har gjort en pappersbild av varje glasplåt och negativ. Dessa bilder skall nu Emil identifiera och när det är gjort, skall bilderna sättas in i album och vara tillgängliga för allmänheten. Om någon vill ha en bild för egen del, beställer man den från Länsmuseets fotoavdelning. Det är ett stort arbete att få ordning på allt detta och vi hoppas att vi kan få hjälp, kanske genom ett ALU-projekt.

Vi vill rikta ett stort tack till Emil Olsson för att han genom denna generösa gåva till Hanebo hembygdsgeningsningen, ger oss möjlighet att ta del av denna stora bildskatt.

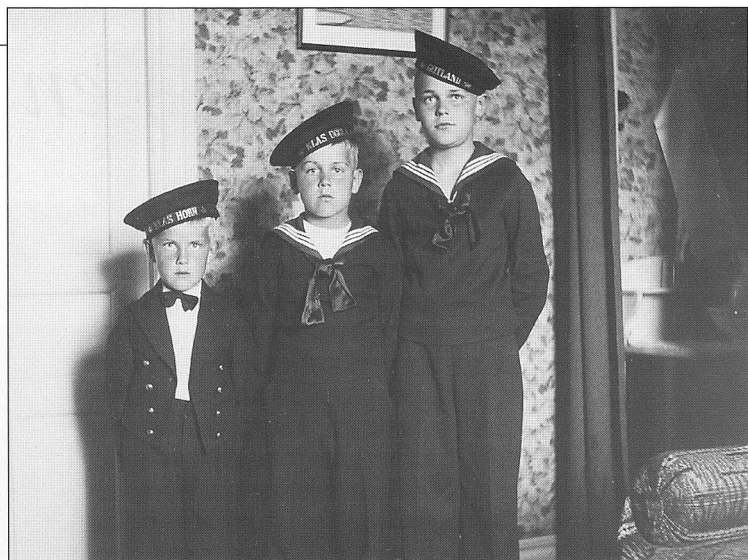
Ylva Holmgren

Birgit Rundqvist, Johan Bjurkvist, Rundqvist's mor och Bo Rundqvist.

hembygdsföreningen

Bernard Skoglunds barn. Fr v: Sven, Olle och Gunnar.

Lillruth – en personlighet

Säger man Ruth Persson i Kilafors, säger det kanske inte så mycket, men om man säger Lillruth vet de flesta vem hon var. Hon blev ju känd för sina mångahanda konstverk, som tavlor i olja och även akvarell, födelsedagstavlor för nyfödda, ordspråkstavlor och kakelplattor som hon målade diverse motiv på. Dessa verk med signaturen "Lillruth" pryder nog många väggar både inom och utom hembygden.

Hon ägnade sig åt fler konsthantverk under sin levnad. På 1930-talet lärde hon läderplastik hos tågmästarfrun Himmelman i Bollnäs. Läderarbetet fortsatte hon med till krigstiden, då blev det svårt att få tag i den sortens läder hon behövde, bl a tunt fint foderskinn. Men många vackra läderarbeten som plånböcker, väskor, bokpärmor, skrivbordsunderlägg m m hann hon med. När hon inte kunde fortsätta med läderplastiken längre, började hon ägna sig åt sidenmålning och batik men även möbelmålning, hon tog fram mönster på gamla möbler. Men det var ganska tungt att hantera gamla möbler för en så liten person som hon var, så hon övergick till att måla tavlor. Hennes favoritmotiv var blommor.

Hon hade beställningar långt utöver vad

hon hann med. Broderi och vävning var även ett stort intresse för henne.

Lillruth var en livlig och aktiv person, trots sin litenhet klarade hon av det mesta. Hon beskrev sig själv som envis och vild. Pigg och gladlynt var hon, trots att hon i många av sina sista år var rullstolsburen. Hon fortsatte att måla så länge hon orkade.

Hon hade också sina hundar som var ett stort intresse och en säkerhet för henne.

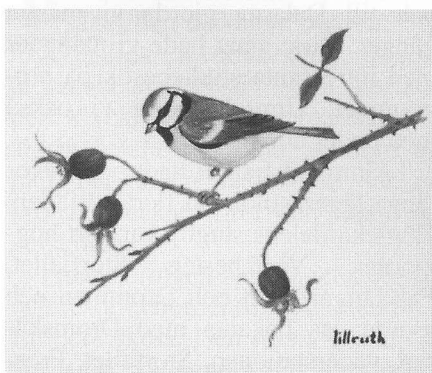
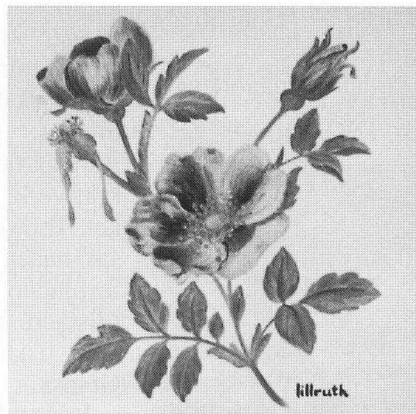
Lillruth var faster till undertecknad, vi bodde bara några hundra meter från varandra, så jag hade för-

månen att ofta vistas hos henne. Under barn- och ungdomstiden var jag ofta med i hennes arbete. Det var både lärorikt och roligt.

I juni 1991, då försommaren var som vackrast, gick Lillruth bort, 74 år gammal. Saknaden efter henne blev stor för oss alla, och med den gladlynthet och gästfrihet som Lillruth hade, så fick hon många vänner som saknar henne.

Berit Lindblom, Valbo

Minnen från Lilltjära skola

Efter att ha varit i tjänst i drygt 70 år lades Lilltjära skola ned vid vårterminens slut 1994. Skolgården ligger öde. Brevlådan är borta. Vinden sveper runt den tomma klätterställningen och får gungorna att röra sig.

I drygt 70 år var det liv och rörelse kring skolan. Under rasterna ekade glada skratt och rop mellan lärarbostadens, skolhusets och Västergårdens väggar. Fotbollar eller bandybollar var ständigt i farten. Lektionerna avlöste varann i de olika klassrummen. Aktiviteterna växlade. Hungriga magar blev mätta i NTO-lokalens lilla sal. Cykelställen var fyllda. Elever retades, lärde sig läsa, kämpade med multiplikationstabellerna, formade siffror och bokstäver så snyggt som möjligt och arbetade med allt annat som man gör i skolan. Kort sagt – skolan levde.

70 år är en lång tid, en hel mansålder. Under den tiden arbetade en lång rad lärare och annan personal vid skolan. Närmare 1000 elever fick kunskaper där, både för stunden och för livet. Nu sveper vinden ostört längs de röda väggarna, virvlar runt de vita knutarna, runt stolparna vid bron och runt flaggstängen

intill syrénbersån. Flagglinan slår mot stängen. Annars är allt tyst.

Varje skola är unik. Varje skola formas av bygden runt omkring, av miljön, av hemmen, av traditioner, av personal och av sina elever. Lilltjära skola var också unik.

Läroplanen för skolan var densamma som för alla andra svenska skolor. Timplanen överensstämde med de andra B-skolornas, alltså skolor med minst två årskurser i samma klassrum. Undervisningen bedrevs på ungefär samma sätt som överallt i landet. I det grå vardagsarbetet var det väl inte så mycket som skilde Lilltjära skola från andra skolor, men här och var fanns det små detaljer som lyste upp tillvaron och gjorde skoltiden minnesvärd. Samarbetet inom klasserna och mellan klasserna sätter jag fränst. Vi försökte göra så mycket som möjligt gemensamt.

När jag kom till skolan 1966 fanns fortfarande Lilltjära hållplats kvar med järnvägsperong, stor namnskytt och allt. Tågen kunde stoppas med en vändbar signal. Därifrån gjorde vi flera resor, bl a till en veckas lägerskola i scoutstugan Hästmuren utanför Gävle.

Har eleverna färdats på något annat

sätt än med vanligt persontåg i skolans regi?

Ja, visst! Vi kan göra en liten uppräkning:

Till fots, med cykel, spark, skidor, skridskor, personbil, taxi, buss, efter traktor och häst, på släpvagn, rälsbuss, ångtåg, snälltåg, tunnelbana, eka, kanadensare, roddbåt, segelbåt, katamaran, motorbåt, wirw-färja, lastfartyg, lotsbåt, fiskebåt, gotlandsfärja, jättfärja mellan Göteborg och Fredrikshavn, Öresundsfärja mellan Helsingør och Helsingborg, sightseeingbåt i Mälaren, Salt-sjön och på västkusten, gruvhissar och andra hissar, linbana, släplift, rulltrappa, brandstäng, skylift, sparktåg, sopsäck i fjällen, rutschbanor, sommarrodel, berg- och dalbanor, karuseller, radiobilar, spöktåg, kålmaskar och andra hemskehrer, Djurgårdsfärjor . . .

Antalet trevliga utflykter i skolan närhet och inom Hanebo kan ingen räkna. Oftast deltog hela skolan samtidigt. Föräldrar var också med.

Genom åren gjorde eleverna en långgrad studieresor. Här är ett axplock: Gävle ett tjugotals med gånger – muséet, slottet, Silvanum, Arboretum, hamnen, Gavlerinken, I 14, sjuksköterskeskolan, järnvägs-muséet, Gefle Porcelain, Gevalia, Åsbogården, Furuvik, Älvkarleby kraftverk, skolor som vi mötte i basket, Televerket, Sveriges Radio, lek-sakshuset, fabriker, verkstäder, barn-förbjuden film på bio efter special-tillstånd från Stockholm, lotsarna och fiskare Wahlström i Bönan, Granskär . . .

Endagsfärder Hälsingland runt och till Dalarna gjorde vi många gånger. Varje gång hade vi mängder med intressanta studiebesök på programmet. Uppsala hann vi också med under endagsturer.

I jämtlandsfjällen hade vi veckolånga lägerskolor vid flera tillfällen. Höglekardalens stugby var vårt högkvarter. Vi besteg Storfjället, Falkfångarfjället och Drommen och gjorde oss bekanta med Dromskåran, väderstationen, Storfallet, Frös-

Hela Lilltjära skola samlad i 1-2:ans klassrum i skolhuset 1977. Rummet gjordes sedan om till duschrum, omklädningsrum, toalett och grupprum. Det var den gången vi hade vunnit Svenska Journalens utmärkelse Sveriges vänligaste skola.

ön, Sommarhagen, Frösö kyrka, F4, A5, I5 (Jag undrar om flickorna i 6:an sparade de där telefonnumren och 25-öringarna tio år och ringde upp, som killarna i lumpen förelösg), Jamtli, Jämtlands Aero och "Spökis Andersson . . .

Antalet resor till Stockholm har ingen hållit reda på. Vi hade till och med flera lägerskolor där och bodde bl a på fullriggaren af Chapman och gjorde nog det mesta som skolklasser kan göra i huvudstaden. Bland minnena kan vi nämna samtalen med Ulf Elfving och att vi träffat Sven Jerring, Olof Palme och hejat på prinsessan Christina. Besöken på Sveriges Radio-TV var spännande med grammofonarkivet och olika studios.

En dryg skolvecka hade vi lägerskola på Gotland, oförglömligt, när vi såg "allt" från flygsandsfälten på norra Fårö till Hoburgsgubben och från Kneipbyn till Ljugarn och Herrvik.

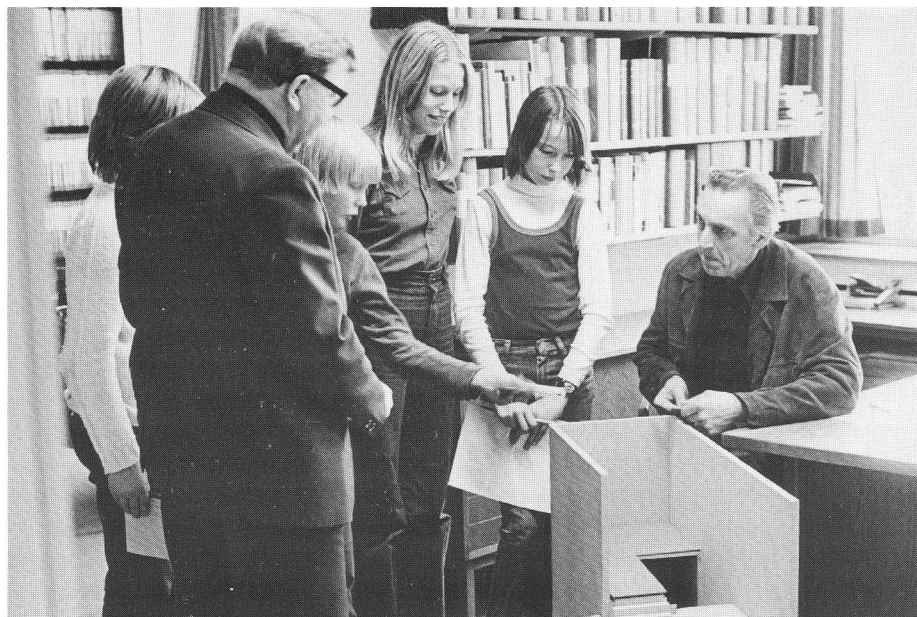
Två lägerskolor på Öland hann vi också med. Där såg vi hela ön från Långe Erik i norr till Långe Jan i söder.

Göteborg blev det ett par gånger med alla sevärdheter där – och Liseberg förstås.

Veckan i Danmark blev oförglömlig. Våra vänner i Tødsø Skole på ön Mors, där också Nykøbing ligger, tog hand om oss på ett fantastisk sätt. Vi deltog i undervisningen, vandrade längs Västerhavet och gjorde många studiebesök och utflykter, badade i Limfjorden, anordnade en dansk-svensk kväll som blev något alldeles extra och vi besökte Legoland. Hemresan gick via Fyn, Stora Bält-färjan, Sjælland och Helsingør.

Vad allt det här måste ha kostat! säger den tänkande läsaren. Hur mycket fick eleverna och deras föräldrar betala? Svar: Visst kostade det! Mycket! Men eleverna behövde aldrig betala någonting – utom ett mål mat på en av resorna och en krona i veckan inför den första lägerskolan.

Finansieringen av lägerskolorna och resorna hördes till det unika med Lilltjära skola. Den första grundplåten fick vi genom att producera

Per-Olof Hallin, Lars Hummer, Eva Larsson och Karin Molin åkte till Stadshuset i Bollnäs för att presentera modellen till mysrumsbygget för skoldirektören och skolstyrelsens ordförande. Eleverna gjorde sedan byggnadsarbetet och några vuxna monterade.

Kilafors Reklamblad några år. Vi samlade och sålde 20 ton papper, spelade teater och musikalerna, arrangerade luciafester och vann priser i tävlingar.

Att delta i tävlingar gjorde vi främst för att stärka sammanhållningen eleverna emellan och för att se, att man kan nå goda resultat genom samarbete. Vinstpengarna och resorna var förstås en extra sporre.

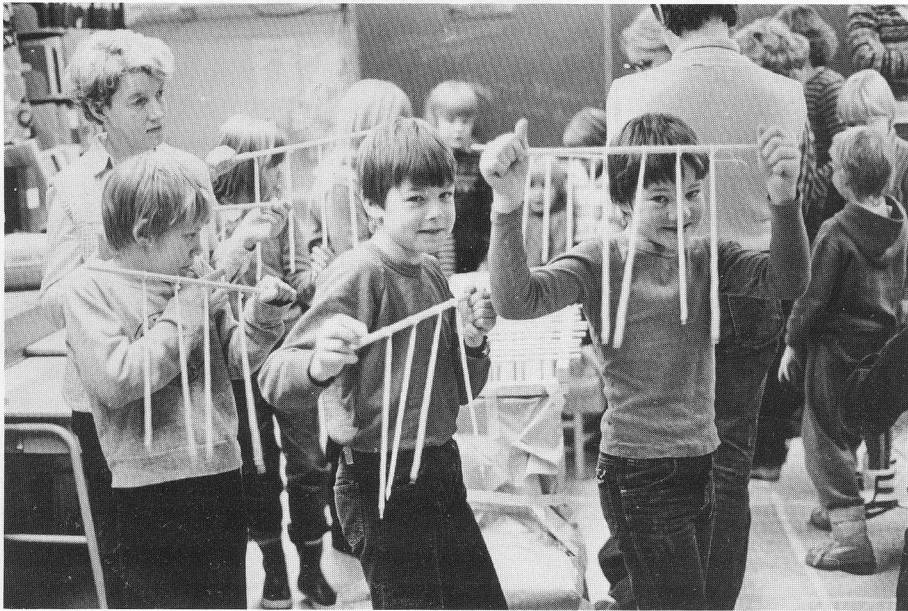
Det främsta arbetet eleverna någonsin gjorde var tidningen EXTRABLADET som kom ut hö-

ten 1980. Den var på drygt 100 sidor och korades till Sveriges bästa skoltidning i konkurrens med över 1000 låg-, mellan-, höstadie- och gymnasieskolors bidrag. Att vi i en liten byskola kunde slå gymnasieskolorna både när det gällde innehåll, idéer, originalitet, teknisk kvalitet och utförande, kändes speciellt roligt. Samtliga elever i skolan deltog naturligtvis.

Originalen till EXTRABLADET fick stor uppmärksamhet både inom landet och internationellt. Det fanns bland annat med på en stor utställ-

Hjälpssamhet betydde mycket. Här var det operation dagsverke på 70-talet. Minns du?

Lilltjära skola deltog flera år i Länskolnämndens försök med friskvårdsklasser. Resultatet var mycket gott. Föräldragrupper svarade för en aktivitet per månad och hade lydande idéer. En kväll var det ljusstöpning.

ning i Tokyo våren 1981. Segerpriset var på ett femsiffrigt belopp och vi fick åka till Stockholm och storföretaget som anordnat tävlingen.

Vi vann också EXPRESSENS tävling Bra grejor i skolan och hamnade på första sidan.

Antalet vinster i Televerkets och Telias tävlingar har vi tappat räkningen på, men Lilltjära skola är säkert landets mest framgångsrika genom åren.

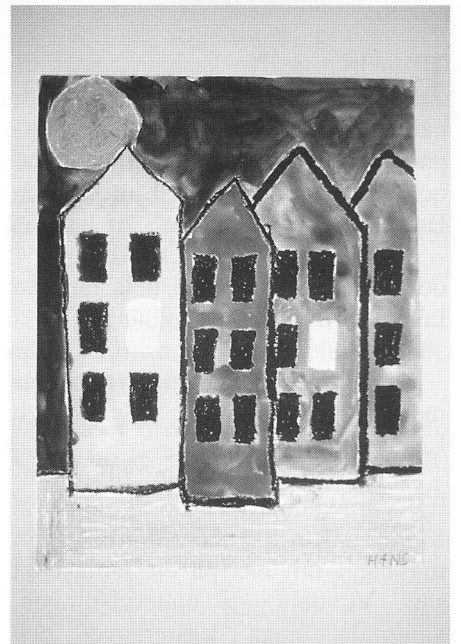
Ingen annan skola har säkert inte heller fått så många priser i TV:s

och Fotofrämjandets fototävlingar. Ett flertal foton från Lilltjära skola har använts som pausbilder i TV med klockan infäld.

Vidare blev det fullträffar i både Vägverkets jubileumstävling och Milkos stortävling för Mellansverige.

Det blev framgångar också i tävlingar som anordnades av Barnjournalen, Portugals turistbyrå, tidningen Utsikt, Kamratposten, tidningen Vi, Svenska Livräddningssällskapet och Trafiksäkerhetsverket.

Priserna och diplomerna blev också många i Piggelin på skidor, Skolgången, simkampanjer och cykling.

Lilltjärelevernas teckningar finns inramade både på långvård och pensionärs- hem i Gävle och Bollnäs.

Fotot på Lena Jonsson och Ann-Sofi Einarsson var en av Lilltjäras bilder i TV:s och Fotofrämjandets tävling Rasten. Den visades som pausbild i TV.

Men det pris som glädde oss allra mest var det vi fick av tidningen Svenska Journalen 1977 efter att ha vunnit titeln Sveriges vänligaste skola. Den titeln använde vi aldrig själva, men den förekom flitigt i tidningarna. Även den gången var prissumman femsiffrig. Vi fick åka ner till Stockholm då också. Alla elever fick gula T-shirts med texten Vänlighet vinner.

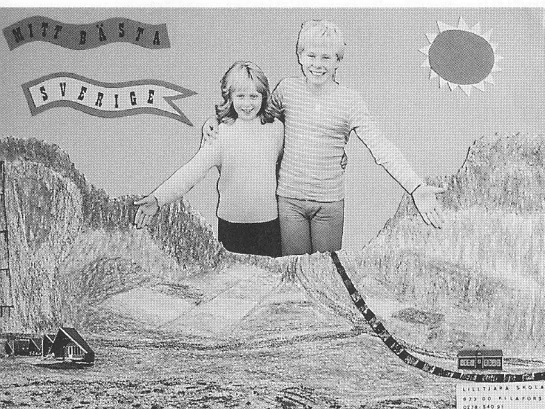
Hur i all världen hann ni med att delta i så många tävlingar? undrar kanske någon. Jo, vi använde oss av skolans tecknings- och bild-

lektioner. När något bidrag fordrade att eleverna skulle författa och skriva, använde vi dessutom någon svensktimme i veckan. På det sättet blev skolarbetet extra meningsfullt.

I "Vi i femman" gick Lilltjärä skola till radiofinal vid ett tillfälle och två gånger var vi med om att göra radioprogram från skolan.

Trots att eleverna fått vara med om en så lång rad studieresor och lägerskolor genom åren, hade vi drygt 20 000 kronor kvar av våra pris-

Mitt Bästa Sverige var ett prisvinnande bidrag i en stortävling. Jenny Rahm och Thomas Håkansson visar upp Lilltjäräbygden. Innehållet i pärmen berättar om Lilltjärä och hela Hanebo.

En morgon gick de här eleverna och bjöd pensionärer och ensamma på kaffe och passade samtidigt på att fråga om de kunde hjälpa till med något.

pengar när skolan lades ned. De pengarna överlämnades till Lilltjärä byalag. De ska användas till barn- och ungdomsarbetet i Lilltjärä.

Vinden fortsätter att vina kring skolan och skolgården. Den sveper runt fotbollsplanen och över längdhoppsgropen, där ogräset inte

längre slits ner av barnfötter på rast. Den snurrar runt i spiraltrappan på den forna lärarbostadens yttervägg och stannar upp ett tag vid uthusets gavel. Lilltjärä skolas brevlåda är borta. Skolgården ligger öde.

av Bertil Arting
Lärare under 28 år i Lilltjärä

Sista läsårsavslutningen, den 10 juni 1994.

Sôm småpôjk i Lilltjära skola

Där jekk jag sôm småpôjk
å lærde mäg stava,
jag minns att vi lässte
om slaget vid Poltava,
å multiplickationstabellen
den sitter,
ja minns utedasse, å jäntenens fnitter.

Man lässte hur blommer å
bin fungera,
man lærde säg förkorta, mm, mm,
i skrivboka varte iblann
en plump,
då fekk men en luv
å i halsen en klump.

Bakläxa fekk ja
på städene i Skåne,
åsså lässte vi förståss
ôm sola och måne,
ett benrangel minns ja
att fröken rita,
på svarta tavla mä e vita krita.

En gång fekk ja sitta
i skamvrån på pallen,
ja hadde ju plösst
en snöboll i skallen,
på en lärare från Stôckhôlm
sôm jekk där i hatt,
sånne vare för, når man gjole nå spratt.

Då fanns ent nån bilskjuss
man fekk gå å traska,
smörgås i en pôse
å mjölk i e flaska,
nå pålägg då hadde ja ent
man sått där o mola,
då minns ja så väl, från Lilltjära skola.

Si nu är skolan nerlagd
då ärdå rakt för usle,
nu ska barene tä byggda
visst äre föll bra kusle,
ni politiker ha nogg gjort
e rickte kullerbytta,
når ni barene från byane
tä byggda måste flytta.

Bernt Andersson

Saras folkvers

Förtvivlans gräns

Är det möjligt att förflytta förtvivlans gräns
Är den totala uppgivenheten tänjbar
Är sorgen sorgbar
Är flykten flyktig
Är det förståeligt
Är det överkomligt

Finns det en mening
Finns det ett slut

Våga fråga livet
Lyssna, lyssna, vänta, se

Svaret kommer från barnet
i människan
Guds bild i barnet
där finns meningen

Annasara Svanteson, 1993

Mellanmänniska

Jag är en mellanmänniska
Min mor är från Segersta, min far från Senegal
Jag blev till i Sverige, föddes i Afrika
Mellanmänniska för mänskliga relationer
Jag fick farfar och morfars namn. Ärkeängeln
Gabriel är min följaslagare. Emanuel betyder att
Gud är med mig
Utsidan av min hand är brun. Handflatan är vit
Jag är en mellanmänniska
Sex år och på väg till förskolan går jag och
funderar över vem jag är

Rädda barn

Tror på
Röda kors för Rädda Barn

Ett rött kors i norra Ghana
visar på tron
kärlek mellan folk och
Hopp för barn med rädda ögon

Ångbåten Warpen

En vacker syn har mött oss i sommar, när SS Warpen tuffat fram längs Ljusnan. Mycket populärt har det varit att ta en tur och fika, äta eller bara beundra de vackra vyerna utmed Ljusnans stränder.

Ca 10 000 personer beräknas ha åkt med på turerna, vilka har varit fullsatta.

Båten trafikerar genom tre kyrksocknar, nämligen Bollnäs, Hanebo och Segersta.

En gång var ju detta en viktig trafikled, man började på 1860-talet att samordna en trafikled Bollnäs–Söderhamn för att ta sig ut i stora världen.

Från Bollnäs, där man anlagt ångbåtsstation, vid Ljusnans utflöde i sjön Varpen, utgick ångbåten ner till Landa. Därifrån gick den hästanspända järnvägen som skulle frakta gods samt passagerare till den båt, som skulle gå vidare över Bergviken till Söderhamn. Passagerarna gick ofta till fots denna sträcka på ca två km, enär komforten inte var den bästa på det lilla tågsättet.

Resan Bollnäs–Söderhamn tog upp till sju timmar. Trafikleden var en bra affär, som gick med vinst, det var mest godsbefordran som var inkomstbringande även om persontrafiken förstås var viktig.

Så många årtionden var inte denna ångbåtstrafik igång, järnvägen byggdes ut och därmed upphörde båttrafiken, det var omkring 1879. Även den ”gamla Warpen” hade servering ombord, av mat, öl och vin, de första åren. Men ordningen var inte den bästa, varför skeppare Kjellgren

tvangs upphöra med denna verksamhet, han fick dock fortsätta med övrig handel i Edsänge-Segerstad station.

1875 for kung Oskar II efter denna transportled på väg till Norge, och kungen tog själv hand om ratten och förde fartyget upp till Bollnäs, för att sedan fortsätta färden vidare med häst och vagn. Vi får verkligen hoppas att denna turistattraktion kommit för att stanna!

Källa: Folder om SS Warpen av Stig Blomberg.

Text och foto: Irma Westling

”Sôm småpôjk på Sibofabriken”

Tänk tåkke minnen
från då år då man knoga,
på Sibofanläggninga
å på dänn tin vare noga
mä att lyfta på käppsen
åt överheta,
för disspen å insjônjôn
dä ska gudarna vetta.

Ja börja sôm märkpôjkk,
hadde Konrard tä bas,
vare lite märkning
fekk man gå å pläkka fnaas,
vi höll täll i mållaboas
å på raster speltes nicka,
så då bleve ingen ti
tä varken äta eller drecka.

Dä va sme-Elov, rotbergan,
Krans-Olle å Tjusan,
å nästan för var dag
vart man lurad utäv tusan,
dôm skicka inn mä på förråde
för å hämta ögonmätte,
dä va Tycko sôm var där
han sa att Krans-Olle fätte.

Så man löma sä täbaks
å där sått karane å flinga,
ja förstogg ja värte lurad
man va nära täll å grina,
ja se karane va jäkle
men rolen å älen
när man tänker påre nu
vare en ti sôm va hälen.

Sänn hamna man på såga
la mä Sundelin å hyvla,
man stapla bräder, sköta spån
mä ymse grejjer man tyvla,
ja va ströbis milla varven
lamä Modig å Norell,
sprang på stabbar, la ut strön,
från tide möen tä senan kväll.

Jekk som smörjare ett tag
på timmerrännna ifrån sjön,
Dä vare utsekt övver Sibof
åsså sågg men insjônjôn,
vart han jekk närstans å snoka
för man höll ett öga pån,
fölä mesta togg han spöre
ner te gubbane ve spån.

Dä fans Arvid Eriksson å Svedlund
åsså Ruben i från raden,
dä va karar sôm va snarp
mä bådde grepa å spaden,
å när Arvid bytte skjorta
dä sa Ruben på en höfft,
halö täjje en där tä vardass
nä . . . dän här har Hilma tjöfft.

Månge utäv karane
dôm finns ent mera kvar,
för årene har rusat sta
sen man småpôjk var,
nu har man sjölv fått krämper
å stö sä på nån krycka
men minnene dôm har ja kvar,
dä tycker jag å lycka.

Bernt Andersson, Svedja

Kilafors PRO – 50 år

Den 27 augusti 1944 bildades en pensionärsförening i Kilafors. Möteslokalen var dåvarande Folkets Hus, och initiativtagare voro:

Stående till vänster: Hägnar Jonas, Elin Sundberg, Johan Landin, Ängs Jonas, Gustav Forsberg, Lars Westberg och Isidor Bjurkvist.

Föreningens namn blev *Hanebo Folkpensionärs Förening*.

Vid det nästkommande mötet den 18 november samma år valdes den första ordinarie styrelsen, som bestod att följande personer:

Ordf Olle Norberg, v ordf Lars Westberg, sekr och korresponderande K M Svensson, v sekr Lars-Olov Larsson och kassör P W Söderlund.

Till revisorer valdes Jonas West och Johan Landin.

Övriga medlemmar: K A Åsberg, Johan Hallström, Helena Landin och Fridolf Hansson. Medlemsavgiften bestämdes till 50 öre per medlem och år.

Första mötet avhölls den 4 mars 1945 och föreningens namn ändrades till *Kilafors Folkpensionärs Förening*. Den nya styrelsen fick följande utseende:

Ordf Olle Norberg, Norrbyn, v

15 juli 1945. Besök av PRO:s ordförande Karl Pettersson, Malmö. Första kortet på Kilafors PRO, knappt ett år efter bildandet.

ordf Lars Westberg, Lotan, sekr Herbert Jonsson, Västansjö, v sekr Elin Sundberg, Hälla, kassör P W Söderlund, Bruket. Revisorer: Jonas West, Hägnan och Johan Landin, Västerberg.

Eftersom det var under det andra världskriget så utsågs en vedkommi-

té på tre personer: P W Söderlund, Johan Landin och Lars Westberg.

Den 15 juli 1945 fick föreningen ett mycket celebret besök, nämligen av riksförbundets ordf Karl Pettersson, Malmö. Anledningen var, att föreningen var den andra som bildats i Hälsingland.

Fotot är från detta besök.

Herrar stående längst bak: Anders Larsson, Sibö, Johan Landin, Västerberg, Lars Westberg, Lotan, Jonas West, Hägnan, Hugo Andersson, Lilltjära, förbundsordf Karl Pettersson, Malmö, Jonas Jonsson (Ängs-Jonas), Frivy, Per Hjort, Eh och Isidor Bjurkvist, Hallen.

Övriga herrar: Herbert Jonsson, Västansjö, Anton Wallin (Mjölmar-Anton), Lotan, Lars-Olov Bergkvist, Sibö, Olle Norberg, Norrbyn, (av mig okänd person), Gustav Forsberg, Eh, Lars-Olov Skoglund (Sur-Skoglund), Börn, Olle Olsson (Olle i Myra), Lilltjära och Nils Eriksson (Lars Anders Nils), Hallen.

Damer sittande från vänster: Helena Landin, Västerberg, Elin Sundberg, Hälla, Karin Andersson, Hårga, Anna Persson (Blom), Hårga, Anna Åström, Norrbyn och Emma Bjurkvist, Hallen.

Endast en person, vilken jag inte

PRO-Kilafors första styrelse. Stående: Hägnar Jonas, Elin Sundberg, Johan Landin, Ängs Jonas, Georg Forsberg, Lars Westberg och Isidor Bjurkvist.

lyckats, att taga reda på vad han heter, vore jag mycket tacksam om någon i läsekreten kunde hjälpa mig med detta och meddela mig snarast. Det är konstigt att avlidna personer så lätt faller i glömska, det är faktiskt bara 49 år sedan detta foto togs.

Pensionsåldern var 67 år och som yngst måste de vara födda 1878 och tidigare. De har alla ett hårt levnadsöde med arbetslöshet och fattigdom bakom sig, samt även genomlidit två världskrig.

Från 1 januari 1948 utbetalades, efter behovsprövning, det första bostadsbidraget av Hanebo kommun, vilket var 10 kr i mån. 1951 anslog Skogens Kol AB ett belopp på 100 000 kr, att användas till pen-

sionärsbostäder. Samma år höjde kommunen bostadstillägget till 15 kr för ensamstående och 20 kr för makar, allt beräknat per månad och behovsprövat. Föreningen hade år 1954 263 medlemmar och årsavgiftern var 2 kr.

År 1957 skänkte Kilafors Köpmannaförening hela 800 kr för att användas till föreningens utflyktsresor.

1963 erhöles ett anslag på 500 kr från komunen att användas till studiecirklar och gymnastikverksamhet.

Följande personer har varit föreningens ordförande: Olle Norberg 3 år, Lars Westberg 2 år. Gustav Forsberg 4 år, K M Svensson 7 år, Anders Stolt 6 år, Axel Widin 4 år,

Axel O Gustavsson 1 år, Olle Krantz 3 år, Paul Larsson 4 år, Johan Skoglund 1 år, Torsten Björk 4 år, Tyko Karlsson 8 år. Nuvarande ordförande är Einar Eriksson, Lotan.

Föreningens arbetssätt har förändrats en del på grund av strukturella samhällsförändringar, två stora kommunsammanslagningar, 1952 och 1974, har gjort att arbetet centraliserats och blivit mer effektivt för oss pensionärer.

1994 har föreningen ca 200 medlemmar och medlemsavgiften är 105 kr inkl tidningen Pensionären.

Detta är i korta drag PRO:s 50-åriga historia.

Lotan 30 september 1994
Torsten Björk

Pensionärsvisa

från 1970 ungefär. Låten speglar hur de som då var pensionärer hade växt upp.

Melodi: Kors på Idas grav.

Vi blev födda i en gammal kåk
någonstans
utan någon jordemoders assistans.
Inget krus och ingen passning
har vi fått sen vi var små
men tänk att det har blivit folk
av oss ändå.

Mamma fick ej mödrahjälp av
något slag
inte heller några flotta barnbidrag.
Inga barnavårdscentraler syna oss
när vi var små
men tänk att det har blivit folk
av oss ändå.

Ingen doktor kom och såg
när man var klen
värkte tänderna så fick man gå
till smen.
Både blod och svett och tårar rann
när tanden gav sej å'
men tänk att det har blivit folk
av oss ändå.

Tidigt bort till skolan fick vi
också gå
ingen skolskjuts stod vi då
och vänta på.
Uti 30 graders kyla vi förfrös
varannan tå
men tänk att det har blivit folk
av oss ändå.

Ingen barnbespisning såg vi
heller till
hemma fick vi mest rågmjölgröt
och sill.
Strömming åts med huvut på
brödet hårt och mjölken blå
men tänk att det har blivit folk
av oss ändå.

Då fanns ingen testning av
intelligens.
Var och en fick så sin egen
kunskapsgräns.
Dum var dum och klok var klok
det var enkelt att förstå
men tänk att det har blivit folk
av oss ändå.

Vi fick lära oss från början
och till slut
vara lydiga och alltid veta hut
frukta Gud och vörda kungen
fosterlandet likaså
men tänk att det har blivit folk
av oss ändå.

Inga slickepinnar eller någon toy
tugga granens kåda tyckte
vi va skoj.
Endast någon liten julklapp hände
att vi kunde få
men tänk att det har blivit folk
av oss ändå.

Arbetsbördan den var ofta tung
och svår
15 timmars arbetsdag vid fjorton år
ingen bil och ej moped
nej, det gällde blott att gå
men tänk att det har blivit folk
av oss ändå.

Ja, nog fick vi lära oss för
var minut
aldrig säga mot och ej se
missnöjd ut.
Verklig vördnad för de äldre
och för föräldrar likaså
men tänk att det har blivit folk
av oss ändå.

Författare okänd.

En skogskörarvinter till

I fjol när jag skrev om vintern 1950 var det några saker som glömdes bort. Vill gärna tillägga dessa innan nästa vinter berättas.

Vid redogörelsen för körningen i Hamnäs fäbodrar nämnde jag inte vem som högg åt oss. Och huggare är ju en otroligt viktig del av skogsarbetet, finns det ingen som hugger timmer och massaved så har körarna heller inget i skogen att göra. I Hamnäs fäbodrar var det bröderna Sune och Torvald Hedberg samt Bengt Wikström som högg.

En sak som rinner fram ur minnet. Torvald sa en av dom första dagarna han högg, att han skulle hugga ihop till en SAAB denna vinter. En kväll när han kom hem fick han frågan; hur långt har du kommit på din SAAB. Joo, sa Torvald, de har väl blivit ett par ekrar. De blev en bil i alla fall, om huggarlönen räckte vet vi inte, men det blev som han sa, en SAAB.

Sen när vi flyttade till Hårgabodarna var det kortare lunningsväg så vi behövde två huggare till utom de tre som jag redan nämnt. Det blev Alf Hjort och Johan Vestlund. Det var dessa som gjorde virket åt oss så vi hade att köra av.

En sak till, jag nämnde i fjol att det inte blev klart med avverkningen i Hårgabodarna, men det var Ol-Pers Harald och Martin Jonsson, som var där och körde färdigt vintern därpå. En episod till därifrån, den vintern Harald och jag var där. Då hände något de första dagarna vi var där – Sune hade ställt skyddet till timmersvansen mot väggen där vi bodde, vi fick se sågskyddet, tittade inte så noga vad det var, utan gjorde en hylla på väggen inne av det. Men det är preskriberat nu.

Men nu till nästa vinter som blir vintern före, alltså 1949. Skulle Erik Björn, eller Björn-Erik, som vi sa, läst detta skulle han ha sagt: Nu har du börjat "agsänges". Han hade speciella uttryck Erik, för olika saker. Med "agsänges" menade han baklänges. Vi jobbade tillsammans vid Skogens Kol AB i många år. Han

var en god och glad arbetskamrat Erik!

Men nu till året 1949. Det var första vintern Harald och jag var tillsammans i skogen. Vi skulle köra kolved åt Vengelin. Veden låg i resuppe vid Snårberg, ett berg på vänster sida om Hamnäsvägen, om man kommer från Röstbo, mitt emot Uhrus stuga. Vi skulle ligga i den stugan, men den var upptagen en liten tid framöver så vi skulle bo i en liten "kur" som låg vid Tvåttjärnarna. Sune Hedberg ägde den. Där var också ett stall. Det var så trångt att vi måste laga mat en i sänder. Den andre fick ligga under tiden. En dag när vi höll på att äta middag kom Sune dit, hur går det för er, sa han, fryser ni om nätterna? Visst är det trångt, men det går, och inte fryser vi. När vi låg här, sa Sune var det varmt en natt och då brann det i väggen. Han är rolig att uttrycka sig, Sune.

Det var lite snö, men det räckte gott utför Snårberg, det var rätt så tvärt så det gick lätt nog ändå, fast det var mycket stenigt.

Sen var det jämn mark fram till Hammarsbovägen och där gick det tungt. Vi fick leta snö i diken och andra ställen och köra i snö så det skulle gå lite lättare för hästarna. Jag hade samma som året efter i Hårgabodarna. Är inte så säker på vilken häst Harald hade, jag tror det var ett nordsvenskt sto. Var det kanske hans bror Gunnar, som ägde henne? Rätta mig om jag har fel, var det nån som sa.

Det var rätt så mycket ved som skulle fram. Och när vi var klar från Snårberg så körde vi också ner kolved från några skiften i närheten av Kölbergsbotjärn. Så vi låg nog vid Uhrus stuga i drygt en månad.

Sen flyttade vi till Lötbodarna. Där skulle vi källköra björktimmer från Bullerbäck, fram till Tönsvägen. Vi låg i en fäbodstuga i bortre ändan av vallen. Jag kommer ihåg att den stod på höga stolpar på nedre gaveln. De frös i vattenhinken varje natt, men det var inget mögel

där! När vi kom dit hade det kommit lite blötsnö, så det var ca en dm på stockarna, nu var det rätt kallt, så snön var fastfrusen. Den som nån gång kört grov björk under dessa förhållande vet hur det är. För dem som aldrig varit med om det, är det svårt att beskriva. Men mycket mildt uttryckt så är det fruktansvärt tungt. På grund av att det blivit kallare var det mycket "tungfört" efter vägen. Vi hade inte lyckats komma överens med G. A. om ackordspris utan vi fick dagpenning. Jag minns inte riktigt men jag tror att det var 45 eller 50 kr per dag för häst och karl. Den här körningen räckte i ungefär två veckor. Förmodligen hade vi gjort ett ganska bra jobb för när vi sedan på våren gjorde "sluträkning" fick vi ersättning både för flyttdagen dit och därifrån, och det var inte vanligt.

Vi flyttade nu till en fäbodstuga i Röstbo. Vem som ägde fäbodstugorna i Lötbodarna och Röstbo har jag glömt.

Nu skulle vi källköra två skiften, ett från Vallarne och ett från trakten av Knupbodarna. Vem som högg åt oss har jag tyvärr också glömt. Men skiftet vid Knupbodarna vill jag minnas att Olle Svedlund i Röstbo var med och högg. Både från Vallarne och Knupbodarna var det två forors väg. Det hade nu blivit mera snö, så det räckte väl till, även för källkörning. Timret från Vallarne lade vi av alldeles intill där Röstbofesten brukade hållas. Virket från Knupbodarna kom vi ner med på Röstbovägen. I dag är det fritidshus på bägge dessa ställen. De var säkert flera körare som låg i Röstbo och körde men jag kommer inte ihåg riktigt vem det var. Men jag vill minnas att Styf-Per i Fly var där, och så var det två, som liksom vi, körde åt Vengelin, men jag har glömt deras namn. Men att Fagerlunds Jonas bodde i sin stuga minns jag. Vi var dit ibland om kvällarna och pratade bort en stund och såg på alla fina saker som Jonas gjort. Han var en snidare på flera sätt Jonas, och trev-

ligt var det också att hälsa på honom. Då fanns det en sak som idag är en bristvara, nämligen humorn.

En episod som jag ska berätta, hände när vi körde från Knupbodarna. Pappa till G A, Isidor Vengelin, och Albin Sundell var nere vid avlägget och lade ut stockar, som vi skulle lägga timret på. Bilarna som hämtade virket var utrustade med en kran som hette HIAB. Från den gick en wire, vilken man drog runt den knippa timmer, som man med kranens hjälp sedan lyfte upp på bilflaket. Därför var det viktigt att det fanns ett mellanrum mellan stockarna och marken så man kunde dra wiren där. Som jag nämnt förrut var

det två körare till, som också körde från samma skifte, en av dem var rätt ung och hade väl inte varit med så mycket. Han kom med timmerlasset och körde alldeles för långt, så när han lastade av blev en ända av timret liggande på marken. Vengelin så åt honom i mycket milda ordalag att lägga timret på bägge underlagen. Pojken visste inte bättre än att han började råskälla på Vengelin. Han svarade inte ett ord, tittade på Sundell ibland, höjde blicken och tittade bort mot Högloft. Harald och jag höll också på att lasta av, så vi såg och hörde allt. Till slut tog ordförrådet slut för grabben. Då vände sig Vengelin mot Sundell och sa

med hög och tydlig röst: "Kan du höra vilken snörgärs o säja". Tablå.

I fortsättningen låg i alla fall stockarna på bägge underlagen.

Så gick den här vintern också. Och som vanligt fick de sista stockarna dragas fram, i som vi brukade säga "försletta" d v s när det nästan är barmark, om man ska försöka uttrycka sig på svenska.

Liksom tidigare svor vi på att aldrig mera skogen. Men den som har läst "En skogskörarvinter" i fjolårets Hanebo Jul, vet redan vilket värde den eden hade.

Erik Skoglund

Utflykt till Gudmundstjärn

En alldeles lagom varm julimorgon, klev 45 personer på en buss i Kilafors för att åka med hembygdsföreningen till Gudmundstjärn, nybyggarhemmanet i den vackra Indalen i Medelpad. Färden gick via Segersta ut på E4:an och norrut mot Sundsvall. Vid Bergforsen var det visning av laxodlingen och efter en titt på det stora laxakvariet, var det så dags för lunch på "Älvens hus". Efter lunchen fortsatte färden utefter den vackra Indalsälven och snart kunde bussen köra in på Gudmundstjärns parkering. Den här dagen var det skogsdag på Gudmundstjärn, vilket innebar att det var information om skogen hela dagen. Man körde också den vattendrivna sågen och spånhyveln. Man brände tjära och kolbulledoften spred sig vida omkring när man närmade sig skogskojan. Förutom detta fick man också en levande skildring av det strävsamma liv, som Sara-Lena och hennes familj levte, på den vackra men ensliga gården.

Lite sång och musik och kaffe med hembakat bröd hann man också med innan det var dags att vända hemåt igen. Klockan nio på kvällen var bussen åter i Kilafors och alla var överens om att man haft en innehållsrik och trevlig dag.

Ylva Holmgren

På gårdstunet i Gudmundstjärn.

Redaktörens ruta:

Vi i redaktionen tackar alla som medverkat till 1994 års Hanebo Jul, och vår förhoppning är, att vi även till nästa år får in artiklar och bilder från vår läsekrets. Manus till 1995 önskar vi få senast 1 okt .

God Jul och ett Gott Nytt År önskar
Irma, Kerstin och Sven-Olle

Kraft och ljus i Hanebo under 105 år

Den första anläggningen, vilken omnämns, är belysning på Kilafors Järnvägsstation, tagen i drift 1889, som då matades från Kilafors Järnverks AB. Förmodligen, där nuvarande Kilåns kraftstation ligger i dag. Detta var hela fem år innan Stockholms Central, vilken fick sin belysning först 1894. (Källa Ljus och Kraft).

Hanebo-Segerstabygden blev rätt tidigt elektrifierad, till stor del tack vare flera uppfinningsrika och duktiga personer. Skulle man omsätta den kunskapen till dagens tekniknivå, vet jag inte var vi hamnar?

Det började, förutom i Kilafors, med en liten generator i kvarnen vid Landafors år 1906, där det sedan 1912 byggdes ut ytterligare, men redan 1916 var den första av de två stationerna klara att tas i drift, vilka sedan levererade ström till in på 1970-talet. (Se boken Segerstaminen).

Från Landaforsen byggdes det då under 1912 och framåt, ett lokalt ledningsnät, som under en tid sträckte sig till; förutom Segersta och Hanebo, ända upp till Bollnäs socken, via Sörfly till Hå, Herte, Hertsjö och Finnfara, samt en ledning till några abonnenter i Rengsjö.

Enligt en karta från 1923 fanns det då 48 transformatorer i detta nät. Detta höll en spänning på 5 000 volt, mot att det i dag håller en spänning på 11 000 volt.

För Hallen, Bofara och Västerberg är det precis 80 år sedan lyset kom till dessa byar. (Se artikel i Hanebo Jul 1992 av Olle Frank).

Delar av Västansjö fick ström 1916 medan man under 1918 byggde till Gropens, med omnejd. Enligt ett kontrakt, som är skrivet mellan Landaforsens Kraftaktiebolag och Otto Persson den 14/2 1918 är det – *abbonenternas egna ledningar från Västerberg – Otto Persson ansvarar*

de för vissa delar när det gällde byggnationerna i byn.

Samtidigt bildades Knisselbo Elektriska förening, vilken byggde en kraftstation i Flugån vid "Rens", som sedan kom att mata likström på ledningar upp till Hällbo och ner till Västansjö skola samt till "Björks" efter Knektåsen.

Till Norrfly byggdes det också ut och där anslöts bl a Kommunhemmet, som just färdigställdes.

I år håller Hälsingekraft på att bygga om och ta i drift ett helt nytt ledningsnät från Hallen upp till Västansjö, vilket kommer att ersätta det mesta av det gamla nätet. Kostnaden beräknas till omkring sju milj.

Det gamla nätet byggdes om under 40- och 50-talet till stora delar, en hel del stolpbyten gjordes under 60-talet. Dessa ledningar har haft samma sträckning hela tiden. Ledningarna byggdes med koppartråd medan de som nu byggs, består

Fotot från Landafors taget 1912 under kraftverksbygget är utlånat av Folke Andersson i Västansjö.

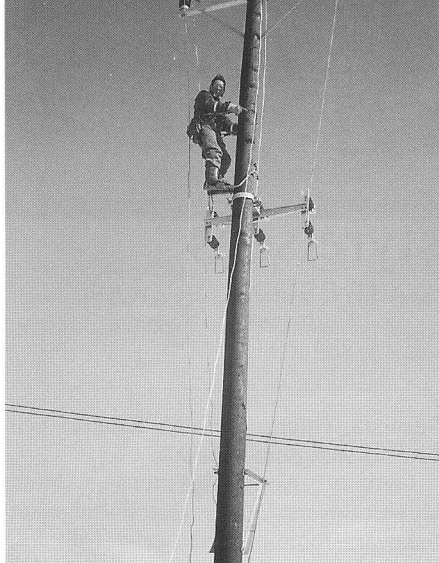

Foto: Sven-Olle

av aluminium, både i luftledning och i de flesta jordkablar.

För övrigt fanns det under perioden 1910–20 och fram till 1940-talet ett flertal små kraftstationer, som när de var i drift hade stor betydelse. Ett av dem, var som nämnts, Knisselbo kraftstation, den var i gång från 1917 och fram till 1937. Hur många abonnenter, som var anslutna till den stationen har inte med säkerhet kunnat fastställas.

Sedan köptes föreningen, med tillhörande anläggningar upp av Bollnäs Kraft AB den 1/7 1937.

Övriga stationer var: Gällån (Englunds), Hallens Kvarn, Hallens Kvarn o Kraft AB, Knisselbo Kvarn, Plågås (Ottos), Sandsveden, Tönsen samt vid Västansjö Ullspinneri.

Text: Tage Hansson

Hänt i hembygdsföreningen

Hembygdsföreningens årsmöte hölls i år söndagen den 27 mars i församlingshemmet. Ordförande för mötet var Pelle Engman. Styrelsen för det kommande året fick samma utseende som året innan.

Efter mötet serverades kaffe med dopp och mötesdeltagarna kunde som avslutning på kvällen avnjuta en stunds musikalisk underhållning med William Lind och en flygel.

SOMMARENS AKTIVITETER

Under den gångna sommaren har hembygdsföreningen haft mycket folk på sina aktiviteter.

Friluftsgudstjänsten på soldattorpet i Acktjärna drar alltid mycket folk och Marianne Eriksson döpte fyra barn.

Hamboveckan är ju den vecka då de flesta aktiviteterna äger rum i föreningen. Så var det också i år. Hembygdsdag med kyrkvandring från Västansjö, Mauritz Callmyr och Bollnäs spelmannslag, högmässa med Marianne Eriksson och kyrkkaffe i hembygdsgården.

På tisdagskvällen var det åter dags för soldattorpets kväll i Acktjärna. Hugo Westling kom som vanligt, men i år hade han inte sonen Tomas med sig, utan sina spelmän Britt-Marie och Härje. Det blev en mycket lyckad kväll med hög stämning och ett strålande sommarväder.

På torsdagen var det nyckelharpan kväll på hembygdsgården. Det

har blivit en mycket populär kväll med mycket publik. Även denna kväll fick vi njuta av det vackra vädret.

På lördagsmorgonen fick, som vanligt, hambodansarna och publik höra Harald Olsson läsa Hårgasågen innan Westlings spelmän spela de upp till årets hambotävling.

Anna-Lisa Olsson hade också en kväll med gamla ringlekar, på hembygdsgården.

Hembygdsgården som traditionellt höll öppet två veckor, kunde räkna in många besökare som drack kaffe, åt ostkaka, handlade av det fina hantverket som fanns på övervåningen eller bara såg sig omkring.

Soldattorpet i Acktjärna var som vanligt öppet på onsdagskvällarna i juli.

LINVECKAN

Två av inslagen i årets linvecka hade förlagts till hembygdsgården. Det var tisdagen den 9 augusti då Ylva Holmgren, på eftermiddagen, berättade för barn om kalas förr i världen. På kvällen fortsatte Ylva tillsammans med Ann-Marie Björk från Läns museet att berätta om kalas och visa gamla vackra ”kalastextiler” av lin. Till denna trevliga kväll kom mycket folk för att lyssna och kalasa på kaffe och hembakat bröd.

REPARATIONER

I år har hembygdsgården fått ny

flaggstång och den gamla stänkmålningen i trapphuset har lagats efter konstens alla regler.

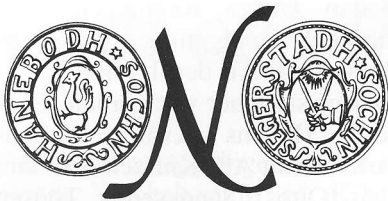
På soldattorpet har det genomförts en del mindre underhållsarbeten och fåren har betat rent och fint även i år. En kväll i september spred sig surströmmingsdoften i hembygdsgården, då alla som arbetat i föreningen under året, samlades kring läckerheterna.

Lördagen den 30 juli ordnade hembygdsföreningen en bussresa till Gudmundstjärn i Medelpad. En fullsatt buss startade från Nyboms bil i Kilafors klockan 8 på morgonen och var tillbaka igen klockan 21.00.

Vi räknar med att nästa års aktiviteter skall vara ungefär som i år, men om någon har idéer om något annat man kan göra i föreningens regi, hör av er till:

Ylva Holmgren, Acktjärna 6303,
821 91 Bollnäs, tel 0278-521 09.

Ylva Holmgren

NORLANDERS DONATIONSFONDER

En tredje rapport över syskonen Norlanders fondstyrelsens verksamhet, omfattar delar av 1993 och 1994. Rapporten är inte en detaljerad sådan, från fondstyrelsens arbete, utan en redogörelse över de beslut, som kan vara av intresse för allmänheten.

En rapport för ett odelat kalenderår går ej att redovisa eftersom manus skall lämnas till Hanebo Jul i sådan tid att fördelningen av fondernas avkastning av innevarande år inte hunnit göras.

Det har också i och med den tredje rapporten formats vissa rutiner. Den minnesgode kanske tycker att rapporten ser likadan ut år efter år och det gör den också till stora delar, eftersom tidigare års rapporter lagrats i en dator och i stort förändrats med nya siffror och eventuella andra förändringar av intresse.

Fondstyrelsen har också funnit sin rutin så till vida att man är mycket nogsam med att fondkapitalet inte skall urholkas och att man funnit den policy som skall råda inför fördelningen av fondmedlens avkastning. Fondmedlen är, som jag tidigare år rapporterat, till största del placerade i aktier. Det är för fondstyrelsen en omöjlig uppgift att bevaka den förmånligaste placeringen av fondkapitalet och för att få den bästa

Rapport från Norlanderska fondstyrelsens verksamhet

bevakningen har fondstyrelsen från och med den 1 juli 1993 uppdragit till Kammarkollegiet att totalförvalta fondernas medel.

Fondernas avkastning är helt beroende på hur medlen är placerade och i den lågkonjunktur som vi varit och fortfarande är i, drabbas naturligtvis även fondernas placerade medel negativt. Således beslutade fondstyrelsen att utdela 480 000 kronor av 1993 års avkastning, att jämföras med 350 000 kronor 1992. Vid sitt sammanträde i september 1994 beslutade fondstyrelsen att ca 500 000 kronor skall utdelas av 1994 års förväntade avkastning.

Det totala antalet ansökningar om medel ur 1993 års avkastning var 50. Fondstyrelsens grannliga uppgift att fördela medlen enligt testators vilja, kan naturligtvis uppfattas som fondstyrelsens illvilja av dem som fått avslag på sin ansökan. Jag kan, om sådana uppfattningar finns, lugna alla med att fondstyrelsen granskar och bedömer varje ansökan på ett sådant sätt, att det skall överensstämma med testators vilja. Inget beslut har fattats utan att beslutet varit enhälligt.

De lyckliga som kom i åtnjutande av 1993 års avkastning blev bl a;

Studerande: Joakim Bergström,

Sejersta, Thomas Persson, Kilafors och Terese Jervström, Kilafors.

Övriga: Norrlandsportens Alpina klubb, Segersta OK, Hanebo-Segersta fiskevårdsförening, Edelweiss Lilltjära, Kilafors fotoklubb, Lövlundskolans intresseförening, Segersta bygdegårdsförening Klippan, Kilafors sångarbröder, Kilafors bygde- och kulturförening, Kilafors Storband, Kilafors kammarmusikförening, Hanebo-Segersta folkdanslag, Kilafors idrottsförening och Kilafors amatörteaterförening.

Dessutom har 50 000 kronor avsatts för ett framtida inköp av en flygel till Kilafors.

Vid sitt sammanträde i september -94, beslutade fondstyrelsen att som gåva överlämna ett konstverk för 100 000 kronor till Kilafors ny- och ombyggda skola. Konstverket, som är en målning och trärelief av konstnären Anders Åberg, Nordingrå, skall placeras på en vägg i skolan/bibliotekets entré. Anders Åberg, som för övrigt har vissa rötter i Kilafors, deltog vid sammanträdet och redogjorde då för sina intentioner angående konstverket. I skrivande stund är datum för invigningen av konstverket ej fastställt.

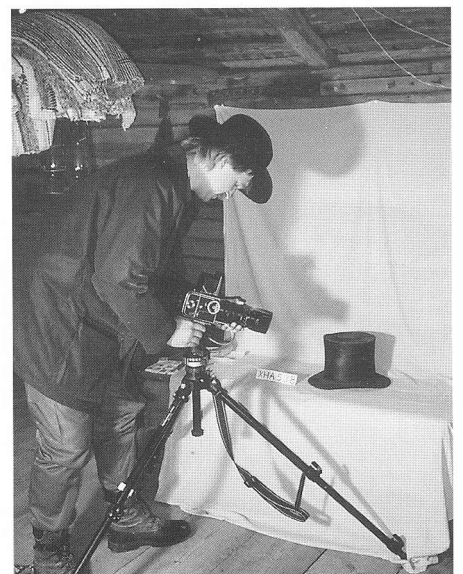
ALU-projekt i hembygdsföreningen

I augusti började Gunnar Holmgren ett ALU-projekt hos Hanebo hembygdsförening. Gunnar är arbetslös undersköterska, men även en duktig fotograf. Ni har nog sett hans bilder och läst hans artiklar i Ljusnan många gånger. Han har praktiserat på Läns museets fotoavdelning och arbetat med just den typen av fotografering som han nu gör åt hembygdsföreningen. Han fotograferar nämligen alla föreningens föremål både i hembygdsgården och soldattorpet i Acktjärna. Det här är ett jobb som alla hembygdsföreningar önskar att få gjort, men det är inte så lätt att hitta en kunnig fotograf, som

dessutom har fotoutrustning och eget fotolab.

De bilder som Gunnar nu tar, kommer att sitta som svartvita foton på de registerkort som finns för varje föremål. Negativen skall sedan förvaras i bankfack eller liknande. Att ha sina föremål fotograferade är till ovärderlig hjälp vid t ex inbrott eller brand, om man skall forska eller bara är allmänt intresserad.

Ylva Holmgren

Gunnar och hans Hasselbladare dokumenterar hembygdsföreningens samlingar.

God Jul och Gott Nytt År

tillönskar följande företag

**SKOGENS KOL
AKTIEBOLAG**
KILAFORS
Tel. 0278/504 00 Växel

Åsa's Salong

GRANBO
Tel 0278-523 60

KILAFORS SPARKÖP

Inneh. Knut Andersson
**Vi vill inte va' störst
— men vi vill va' bäst.**
0278-500 41

Föreningsbanken
i Hanebo
Tel. 0278-507 65, 511 36

bildboxen

FOTOGRAFER

Tore Jonsson
Tele 0278/531 83
010/650 15 49
Hans Öhlander
0278/541 89

KILAFORS - Tel. 506 15

Handelsbanken

Kilafors
Tel: 500 34

KILAFORS FÄRG
Spektrum FÄRG-VÄGG·GOLV·BILLACK·PARFYM
823 22 Kilafors, Tel. 0278/501 30, 502 50

823 22 KILAFORS 0278-501 49

SOCKENBOLAGEN

HANEBO SEGERSTA
FÖRSÄKRINGSBOLAG

Box 99 · 823 22 Kilafors · 0278-512 51

GARNTJÄNST
823 80 KILAFORS

0278-59 000

Flinks Radio TV

Tel. 0278/50178 KILAFORS

Försäljning - Service

F:a Åke Nilsson

Tel. 505 45 - Kilafors

Vivi-Annes Hårservice

Industrigatan 1
823 30 KILAFORS
Tel 508 72

Tel
0278-571 04

Biltel

010-262 38 61

Hanebo Timmerkonstruktioner
Knisselbo, 823 91 Kilafors
Tel 0278-570 95

0278-500 01

KILAFORS INDUSTRI AB
823 21 KILAFORS
0278-507 70

SIBOKIOSKEN AB

Bo och Birgitta Johansson
KILAFORS
Tel: 0278-503 74

RUNDQVIST JÄRN

823 22 KILAFORS
Telefon 0278-500 56, 508 44

KILAFORS

Bokföring & Revision

ULF TORSTENSSON KARIN JAKOBSSON
INGER KARLSSON
Tel 0278-511 55

Enar Pettersson Biltrafik AB

Telefon 501 54
KILAFORS

Carins Allclipp

— KILAFORS —
— Tel. 0278 - 510 18 —

SWEDSTAB AB

KILAFORS - ÅSTORP
0278-511 60

HERR- & DAMKONFEKTION
Tel. 0278-500 31

Sälls EI & Mek.

Lennart Säll
Gusbo 7150, 823 91 KILAFORS
Tel 0278-540 11

interflora

Larssons Blommor

Järnvägsgatan 14 KILAFORS
Telefon 0278-507 20

Det lönar sig ...

ICA marknad

KILAFORS 0278-500 05

Tel 0278-542 00 — Kilafors

KAMO ELEKTRISKA

KILAFORS
Tel: 540 73

Du är alltid välkommen till
KONSUM KILAFORS

Öppet alla dagar till kl 19.00
Tel 0278-501 28

OWE'S BUSSRESOR

När det gäller bussresor
för små och stora grupper

Granbo 4202, 823 91 Kilafors
0278-167 00, 521 16. Bil tel 010-295 49 50

Hanebo GRILLEN

KILAFORS
Tel. 0278-500 00

Nyboms

bil och motor

823 21 Kilafors, 0278-507 50

Kilafors Herrgård

Telefon 0278-504 05

*Snövit och de sju dvärgarna.
Målad av Lillruth.*

Från Hanebo Hembygdsförening kan Du beställa:

* **Skrifter om vår bygd.** Två Hälsingsocknar, nytryckning 1983, pris 125 :-.
Gamla årgångar av Hanebo Jul. Erik Bäckmans romaner Margareta Nilsdotter,
Margta Smultronblomma, Margta Lillstina, Margta Fäbodstinta och Margta
Konfirmand. Pris 60:- styck.

(Boken Segerstaminnen kan beställas från Segersta Hembygdsförening,
tel 0278-534 41, pris 110:-)

* **Hängsmycke.** Ett hängsmycke med Hanebo sockensigill, pris 75:-.

* **En gammal karta.** Ett numrerat nytryck av en karta över Hanebo och Segersta
socknar efter ett original från 1654, pris 50 :-.

Boken pojkdrommar, omarbetad utgåva, nu med verser och limerickar av Ivar
Bengtsson och teckningar av Sven Rydén, pris 70:-.

Dessutom finns kassetband med Hanebosextetten och Erik Jonsson,
Pris per styck 50:-.

Ring och beställ på telefon 0278-521 09 eller 520 05.

(Boken Två Hälsingsocknar finns även på Föreningsbanken i Kilafors.)

Pris 30:-